…ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

…БУРЯАД ҮНЭН

№ 129 (12033)
1969 оной июниин 5, четверг

Сэн 2 мүнгэн

…-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…ТАРЯАНАЙ ГАРАСА ҺАЙН

…й тарилга дүүрэнтэжэ байна. Шэ…эбhөө гадуур 400 гектарта таригдаа. …дэ обёос, ешмээн таригдажа дүүрэхэ

…эрнүүдтэ 195 гектарта хартаабха …han аад, түсэбнай 5 гектараар дүүр… үлэшоо. Ажахымнай бүхы зүй…малнуудые тариха түсэбөө заабол …зорилго урдаа табинхай. Тиимэhээ …ан үрэhэ хүрэнгэеэ худалдажа абаад, …шөө хартаабха тариха түсэб бэелүү…байна.

…л хартаабхын поли дээрэ наг шэбхэ…, бүхы тарилгань минеральна үтэг…үдээр шанаржуулагдаhан. Жэшээнь, …ын таригдаха газарай гектар бүридэ … аммиачна селитрэ, 3 центнер суперфосфат, 1,5 центнер калийна дабhан үгтэдэг гэхэ гү, али бүхыдөө 6,5 центнер минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаhан болоно.

Кукурузын ђарилга отделени бүхэндэ ябуулагдажа, июниин 6—7-до заhадаа гараха юм. Кукуруза тариха газарта мүн лэ минеральна үтэгжүүлгэ горитой тараагдаhан байна.

Игээд буртаг ногоо усадхаха зорилгоор гербицид хоро тусхай машинаар сасаха гэжэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай. Игэжэл ажахымнай механизаторнууд энэ жэлдэ баян ургаса абаха гэhэн үгэдөө хүрэхын тула үсэд шангаар ажаллажа байна.

А. АНДРЕЕВ,
Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын главна агроном.

…АЙГЫН БЭЛШЭЭРИДЭ ГАРАБА

…аймагай ажахынууд зун… бэлшээхэ газараар хо…ехэхэн гарза хохидолдо …шэ. Зарим ажахымнай …эйхиhoo бага hү hаа…э жэлдэ хура бороо …, бэлшээриин ногоон …Тиимэhээ зундаа малаа …таргалуулхань бэрхэтэй …на.

… совхоз бүхэн бэлшээн …гдаха малаа гүүртэ, …ожо эмхидхээд, зуhа…и хала нүүлгэнхэй. Бү…аг дотор гүрэндэ ту… 2799 үхэр 22 гүүртэ … хубаарилагдаад, хээрэ … Эдэ мал дунда зэргээр …рамм шэгнүүртэй.

…аранuудта эдэ малаа …оор бэлшээжэ, шэг…дүн хамта 2667 цент…эшэлүүлхэ гэхэ гү, …бүринь сүүдхэдэ 660 граммаар нэмээхэ зорилго табигданхай.

Гадна гүрэндэ тушаагдаха, худалдагдаха 32 мянган хонид бэлшээн таргалуулагдаха юм. Эдэ үдэрнүүдтэ эрьенүүдэй отаранууд амяарлагданхай. Бэшэ хонид нооhо хайшалалгын hүүлээр отаранууд болгогдожо хубаарилагдаха. Мүнөө үедэ хонидой нооhо шэнжэлхэ (бонитировко) хүдэлмэри ябуулагдана. Хонидоо бүхыдэнь 2400 центнерээр нэмээхэ гэхэ гү, али тус бүринь сүүдхэдэ 40 граммаар нэмээхэ хүсэлтэй.

Бэлшээн таргалуулагдаха гүүртэ, отарануудай мал бүхыдөө шэгнэгдэжэ, үхэршэн, хонишон бүхэндэ даалгагдажа үгтөө. Хүн бүридэ зунай бэлшээриин үедэ малай шэгнүүр хэды шэнээгээр нэмээхэ тухайнь тусхай даабари хүргэгдөө.

Тэрэшэлэн hаалиин малые зуhаландань нүүлгэхэ, зундаа hү ехээр hаадаг болохо хэмжээнүүд хараалагдана. Мүнөө үедэ аймагай колхоз, совхозуудта зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриhөө 1000—1200 килограмм hү hааха мүрысөөн захалаа. Иимэ эдэбхи үүсхэл Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозойхид гаргаhан байха юм.

Мүн аймагай ажахынуудта hаалиин мал ой модон соохи, хүбшэ тайгын бэлшээридэ абаашагдана. «Победа», Калининай нэрэмжэтэ колхозуудта hайжаруулагдаhан бэлшээри түхеэрэгдэжэ захалаа.

Бэлшээн таргалуулагдаха мал баhал ой модон соотуур адуулагдана.

Н. ЛУЧИНИНОВ,
Бэшүүрэй аймагай үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник.

…ШУХАЛА АСУУДАЛ ШИИДХЭНЭ

… нарижуулан hайжа…үйлэдбэриин шухала асуу…тэ хэрэгтэ уралан на…д горитой үүргэ дүүр…ан-Үдын промышленна …нуудай эдэбхитэйшүүл … нарижуулан hайжа…далаар ходо hонирхон, … ямар нэгэ үнэтэ ду…hан байдаг. Һүүлэй …эридэ нэбтэрүүлэгдэ…радхал тухай доро хэ…

…ын шэлэй завод. Ур…отологшын стол дээрэ … гараhан шэл хүнэй …дадаг байгаа. Ябажа …ейерhээ шэлые үзүүр… татажа, стол дээрэ … шэл эбдэрдэг, үлүү …дэг байгаа.

…арижуулагшад Лосев, …нэ ажалые оньhожо…а бодомжолжо үзөө. …лые отологшын стол дээрэ оньhон аргаар буулгаха тусхай түхеэрэлгэ тэдэнэр зохёоhон байна. Конвейерээр hолжоржо ерэhэн хабтагай шэлые тодожо абаад, стол дээрэ эрьюулэн табиха энэ оньhон ашаглалгада таатай зохид юм. Уралан нарижуулагшадай анхарал оролдолгоор бүтээгдэhэн оньhон шэл отологшын ажал хүнтэдхөө, шэлэй эбдэрхэ ушарые зайсуулха арга олгоо. Тэдэнэй энэ дурадхалынь 1288 түхэригэй арьбалалта үгэхэ юм.

«Электромашина» завод. Промышленна алишье предприятида сонхонууд түргөөр муухай болодог. Тиигэжэ хүдэлмэришэдэй ажалладаг газар муугаар гэрэлтүүлэгдэнэ. Сонхонуудые саг соонь сэбэрлэжэ, угаажа байха гээшэ хүшэр ажал. Илангаяа үбэлэй үедэ бэрхэтэй.

Сонхо сэбэрлэн угааха элдэб арга зохёогдоо. Теэд тэдэнэй нэгэниинь шье байгаагүй.

Заводой слесарь-инструментальщик Михаил Федорович Голубенко үйлэдбэриин байрануудай сонхонуудые сэбэрлэн угааха юрын арга зохёогоо. РС-8 түхэлэй пневмомашинада капрон щетко табигдаа. Капрон щетко эрьюулхэ, тэрэниие уhаар хангаха түхеэрэлгэ хэгдээ. Пневмомашиные шахагдамал агаараар, щеткые уhаар таhалгаряагүй hайнаар, хэрэгтэй зэргээрнь гангажа байха арга зохёогдоо. Иимэ түхеэрэлгэ шэгнүүрээрээ хүндэ бэшэ, тиимэhээ тэрэниие хүдэлгэхэдэ ехэ хүсэн хэрэгтүй байна. Тэрэ түхеэрэлгэ энэ ажал дүүргэгшэдтэ ехэ туhатай болоо.

Буряадай научно-техническэ мэдээсэлэй бюро уралан нарижуулагшадай зохёоhон түхеэрэлгэнүүдые hайшаагаад, тэдэниие үйлэдбэридэ хэрэглэхын тула информационно тусхай хуудаhа бэлдэжэ эхилээ.

Г. ГАРМАЕВ.

…ДЭЭРЭ: Улаан-Үдын судно-бүтээлгын заводой эрхим гагнуур шадай нэгэн В. П. Степанов.
Д. БАЛДАНОВАЙ фото.

„СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ ИНДУСТРИЯ"—ШЭНЭ ГАЗЕТЭ

…тай шэнэ газетэ манай Эхэ орондо хэб…. КПСС-эй ЦК-гай нийтэ-политическэ энэ …оной хоёрдохи хахадhаа уншагшадай дун…э эхилхэ юм. Энэ газетые партийна, совет…ай, комсомолой организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй үргэн олон уншагшадай, мүн промышленна, транспортын хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй захижа уншахань ехэ туhатай, нүлөөтэйшье байхань дамжаггүй.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ОЙДО — ГАБШАГАЙ АЖАЛ!

100

Очир Цыренович Бадмаев Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадта 27-дохи жэлээ хүдэлжэ байна. Мүнөө шанаржуулгын фабрикада бригадираар ажаллана. Тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын гэшүүд В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлэй мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: О. Ц. Бадмаев.

С. ЦЫДЫПОВЭЙ фото.

ШЭНЭ ТАСС ҺОНИН

КОММУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨНДЭ БАЙЛСАХА КПСС-ЭЙ ДЕЛЕГАЦИ

КПСС-эй Центральна Комитет коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ байлсаха КПСС-эй делегацие баталба. Тус делегаци КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев (делегацие толгойлогшо), КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд нүхэд А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Н. В. Подгорный, М. А. Суслов, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар нүхэд К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев, КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн нүхэр К. В. Русаков гэгшэдhээ бүридэхэ юм.

МИЛИЦИИН ХУБСАҺАНАЙ ШЭНЭ ФОРМО

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй шиидхэбэриин ёhoop совет милициин хүдэлмэрилэгшэдэй үмдэхэ хубсаhанай шэнэ формо бии болгогдохонь.

СССР-эй Дотоодын хэрэгүүдэй Министр генерал-полковник Н. А. Щелоков ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, милициин хубсаhанай шэнэ формо гээшэ манай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай журам болоод, хүдэлмэриин культурые дээшэлүүлхэ, тэдэнэй этигэл хүндые үргэхэ хэрэгтэ туhалха гэhэн зорилготой юм гэжэ хэлээ.

Манай милициин ажал ябуулгань бүхыдөө хүн зоной нюдэндэ харагдажа байдаг ха юм гэжэ министр тэмдэглээ. Милициин хүдэлмэрилэгшэдые гүрэн түрын засагай түлөөлэгшэд гэжэ манай ороной ажалшад үнэнтэ зүбөөр тоолоно. Милицэдэ алба хэдэг хүн хэдэн олон hайн шанартай байхынгаа хажуугаар, мүн дээдэ зэргын эмхитэй журамтай, хүдэлмэриин культура сахидаг байха ушартай. Парти, правительство иимэ эрилтэ маанадта табина.

Мүнөө сагта гоё hайханаар байха гэhэн эрилтэдэ дүүрэн тааруу шэнжэтэй болгохо шухала байhан дээрэhээ иимэ шэнэ формо бии болгогдоо юм. Тиихэдээ тэрэмнай угаа тааруу зохид, гоёор харагдаха ёhотой. Эдэ бүхы ушар байдалые бидэнэр анхаралдаа абаhан байна гээшэбди. Милициин хубсаhанай формын сагай ошохо тумаа нарин hайн болгогдожо байhыень хараадаа абаhан байгаабди. Тиин мүнөө хубилалта оруулхадаа заншалта болоhон тэрэнэй зарим зүйлнүүдые хуушан хэбээрэнь үлөөхэ гэжэ эрмэлзэhэн байгаабди.

Дам саашаа шэнэ формын бии болохын урда тээ яhала ехэ бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ, тэрээндэ дотоодын хэрэгүүдые эрхилхэ зургаануудай, милициин, научно-шэнжэлэлгын институдуудай хүдэлмэрилэгшэд, уран зураашад, модельернүүд хабаадалсаhан байгаа гэжэ Н. А. Щелоков мэдүүлбэ. Ингэжэ зохёогдоhон шэнэ формо маанадай хэдэ хэдэн суглаанууд дээрэ, министерствэнүүдтэ болоод эмхи зургаануудта, милициин подразделенинүүдтэ харуулагдаа hэн. Тиихэдээ үндэр дээдэ сэгнэлтэ абаhан юм. Шэнэ формо хадаа хуушанайхиhaa бүдэй үнгөөршье, шанарааршье тад ондоо болоно. Боробтор хара үнгэтэй энэ бүд элэсэгүй бүхэ, тааруу зохид, гоё hайхан байха юм.

Милициин хүдэлмэрилэгшэд үбэлэйшье, зунайшье сагта үмдэхэ формотой болохо.

Милициин болоод дотоодын хэрэгүүдые эрхилхэ зургаанай мүрдэлгын хүдэлмэрилэгшэдэй илгаа тэмдэгүүд ондоо болгогдоо. Милициин хүдэлмэрилэгшэдэй петлицэ дээрэнь СССР-эй гербын зураг байха юм. Тиихэдэ мүрдэлгын хүдэлмэрилэгшэд хоёр мэсэтэй халхабшын дүрсэ зураглаhан эмблемэтэй болохо юм. Шэнэ түхэлэй фуражка лаврово набшаhанай дүрсэ утаhалан оёлгоор, алтан шара үнгэтэй ооhороор, кокардаар шэмэглэгдэхэ байна.

Хубсаhанай шэнэ формо халаа олон ондоо сагай уларилтай эрхэ байдалда ажалладаг милициин зургаануудай хүдэлмэриин онсо илгаае харалсаhан байха юм. Тиихэдээ хаана ямаршье газарта алба хэжэ байhан манай хүдэлмэрилэгшэдтэ угаа тааруу бай… зэргэтэй гээд министр тэмдэглэбэ.

Жэшээнь, ороной холын хойто газар нютагуудта ажалладаг милиционернүүд дулаалагдаhан тааруу зохид хубсаhа үмдэхэ гэжэ хараалагдана. Тиихэдээ хүбэнтэй хүүртиг, дулаан үмдэ, нэхы сабхи үмдэжэ ябаха юм.

Хабарай болон намарай үедэ сагай уларилай хубил… халуун хүйтэнэй hэлгэсэлдэлг… шарые хараадаа абаад, мотоцик… унажа, харуулай албанда ябадаг гүрэнэй автоинспекциин хүдэлмэрилэгшэдтэ синтетическэ бүдөөр оёhон шэнэ костюм оёхо гэбэ.

Милициин хубсаhанай шэнэ формодо ямар саг болзорто орохо юм гэхэдэ; 1970 оной январиин 1-hээ эхилжэ, аажамаар бэелүүлэгдэхэ байна. Мүнөө Москвада шэнэ формодо шэлжэн оролго эхилэнхэй.

УРГАСАЯА ХАРУУҺАЛЖА ЗАХАЛАА

Орооhо таряанай гараса яhala hайн. Теэд хура бороо оронгүй байжа, ургасада шилээд бэрхэтэй байдал тохёолдонхой. Энэ ушарта буртаг ногоонтой тэмсэхэ гээшэ эгээн шухала зорилго болоно.

Колхоз, совхозуудай агрономуудай хүтэлбэри доро эдэ үдэрнүүдтэ шэниисын болон бусад орооhото ургамалнуудай эшэнүүдэй газарhаа бултайжа байха үедэ үргэлжэдэнь борнойлхо хүдэлмэри ябуулагдана. Һүүлэй мэдээгээр 1070 гаран гектар шэниисын ургаса борнойлогдоо. Нэгэн доро хартаабхын, кукурузын тарилга борнойлогдоно.

Июниин 7-hoo гербицид хоро самолёдоор сасагдажа захалха байна. Тингэжэ ургасын хоротон, буртаг ногоон үгы хэгдэхэ юм.

В. ПЕТРОВ.
Мухар-Шэбэрэй аймагай үйлэдбэриин управлениин главна агроном.

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын, паар хахалалгын ябаса тухай

1969 оной июниин 2-ой мэдээн
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Бүхыдөө таригдаhаниинь	Тэрэ тоодо орооhото ургамалнууд	Шэниисэ	Хартаабха	Тэжээлэй корнеплодуud	Кукуруза	Паар хахалалга
Баргажанай	75	96	111	30	24	19	16
Бэшүүрэй	85	96	102	84	64	92	62
Зэдын	70	92	105	93	287	64	41
Яруунын	73	98	106	40	50	—	9
Баунтын	32	54	—	—	—	—	—
Загарайн	88	97	107	89	4	97	48
Захааминай	71	119	112	89	260	36	54
Кабанскын	91	97	103	90	12	—	—
Прибайкалиин	85	98	101	82	121	—	4
Хэжэнгын	86	97	109	27	60	16	52
Хяагтын	78	92	103	71	77	53	28
Мухар-Шэбэрэй	82	99,8	102	93	136	55	42
Сэлэнгын	76	94	105	74	187	54	38
Түнхэнэй	95	104	103	86	70	43	20
Улаан-Үдын	81	100,3	103	93	32	40	54
Хоринин	69	88	106	36	91	41	48
Республика дотор бүхыдөө	80	96	105	84	76	55	38

РЕСПУБЛИКЫН АЙМАГУУДАЙ МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА, ТУШААХА ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭЖЭ БАЙҺАН ТУХАЙ

1969 оной июниин 1-нэй мэдээн.
(Түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй, нэмэлтэ даабариин дүүргэлтэ процентээр)

Аймагууд	Мяхан	Һүн	Үндэгэн
Баргажанай	75	75	—
Бэшүүрэй	81	80	62
Зэдын	118	78	75
Яруунын	84	93	121
Баунтын	147	59	—
Загарайн	74	77	—
Захааминай	70	82	—
Кабанскын	82	78	80
Прибайкалиин	111	72	—
Хэжэнгын	84	81	—
Хяагтын	94	75	56
Мухар-Шэбэрэй	77	81	70
Сэлэнгын	62	71	—
Түнхэнэй	74	77	—
Ахын	—	85	—
Улаан-Үдын	107	84	60
Хоринин	90	59	91
Республика дотор бүхыдөө	86	78	78

МАНАЙДА АДУУ ҮСХЭБЭРИЛХЭ ЗОРИЛГОНУУД

Мүнөө үеын хурдан түргэн машина техникын хойноhoo морёор ябажа хүсэхын аргагүй ааб даа. Мүн техникын хүсэ шадалтайшье тэнсэхэнь бэрхэтэй ха юм. Теэд мүнөө сагта морин гээшэмнай гоё hайханаараа, солбон солгёогоороо шалгардаг байна.

Орон доторнай 8 миллион толгой адуун морид бии юм. Һаяхан СССР-эй Хүдөө ажахын министерство хадаа «Адуу үсхэбэрилгые саашадаа hайжаруулха болон колхозууд, совхозуудта моридой үүлтэр hайжаруулха хэмжээнүүд тухай» шиидхэбэри баталан абаа hэн.

Совет гүрэнэй адуунай заводуудай үдхэhэн моридой эрхим hайн талань дэлхэйн ипподромууд дээрэ, урилдаанай газарнуудта шалгагдаhан байха юм. «Анилино» гэжэ суута хатарша морёор урилдааhан Николай Насибов гэгшэ гурба дахин Европын ехэ шанда хүртэhэн байгаа. Мехикэдэ болоhон олимпиин урилдаан дээрэ «Ихор» гэжэ (Украинада үдхэhэн үүлтэрэй) мориие ахижа гараха морин байгаагүй hэн. Тэрэниие урилдаанда табиhан спортын габьяата мастер Иван Кизимов Ехэ алтан медальда болоод, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ ороноймнай адуу үсхэбэрилдэг заводууд 1500 шахуу үүлтэртэ ба урилдаанай моридые үдхэhэн юм. Тиихэдээ тэдэнэр бүгэдөөрөө элита болон нэгэдэхи классай гэhэн дээдэ сэгнэлтэ абаа бэлэй. Энэ хадаа ехэнхидээ экономическа шэнэдхэлгын аша үрэ болоно. Союзна мэдэлтэй адуунай заводууд ажахын тоосоондо дүүрэн оруулагдаhан байгаа. Тэдэнэй үйлэдбэриин баазашье бэхижэhэн байна. Жэшээлхэдэ, хамта 106,3 мянган гектар газарай гектар бүриhөө 21,3 центнер орооhото ургамал абтаа hэн. Мүн жэл соо хэжэ гараhан ажал ябуулгынь юрэнхы дүн яhala hайн байжа, сэбэр олзонь 14 миллион гаран түхэриг болобо.

Орон дотороо хаа хаанагүй адуу үсхэбэрилдэг заводуудые газар таряалан эрхилхэ дээдэ мэргэжэлтэй, тэжээлэй бата бэхи баазатай, эрхим жэшээнэй үүлтэртэ мори үсхэбэрилхэ ажахынууд болгохо гэhэн зорилго табигданхай. Тиихэдээ адуу мори үсхэбэрилхэ гол hалбариин хажуугаар мяха гү, али hү угэхэ үхэр мал, мүн хони үдхэхэ болоод, бэшэшье hалбаринуудые эрхилдэг болонхой. Молдавида, Прибалтикада, Кавказда урилдаанай үүлтэртэ мори үдхэхэ шэнэ шэнэ предприятинуудые бии болгохо гэжэ hанаашалагдаа.

Ипподром бүхэндэ (манайда бүхыдөө 60 ипподром бии юм) хамhабариин ажахы байгуулагдаха юм. Тиихэдээ тэжээл үйлэдбэрилхэ бааза бии болгохо гэжэ hанаашалагдана. Ушарынь хадаа ойрын жэлнүүдтэ ипподромууд мүн лэ ажахын тоосоондо гүйсэд орохо болоно. 1969—1972 онуудта Узбекистанда, Белоруссида, Литва, Латви, Армени болон Молдавида республиканска ипподромууд болон урилдаанай газарнууд байгуулагдаха гэжэ хараалагдана. Тэрэшэлэн Москвагай түбэй ипподромой урилдаанай зүргэ харгы болоод, трибуна hэльбэн заhаха хүдэлмэри хэгдэхэ юм.

Совет засагай тогтоhонhoo хойшо орон доторнай хатарша, гүйгөөшэ, мүн хүндэ ашаа зүдхэдэг моридой арбаад шэнэ үүлтэр бии болгогдоо. Зүгөөр энээнhээ хойшо үүлтэрынь улам hайжаруулмаар адуу морид үсөөн бэшэ бии байhаар. Мэргэжэлтэдэй hанамжаар хадаа англи-кабардин үүлтэрэй морид, Украинын гүйгөөшэ, Белоруссиин хүллэгдэдэг, мүн Кушумска үүлтэрэй морид энээнhээ хойшодоо олоор үсхэбэрилэгдэхэ юм.

Оронойй ажахынуудта мүнөө 4 миллион гаран морид бии. Тэдээнгүйгөөр ажалаа бүтээхын аргагүй. Морид гээшэ харгыгүй газарташье хэрэгтэй болодог, мүн малшад мори унажа малаа адуулна, машина, тракторай ябажа шадахагүй газарта таряашадта туhа хүргэнэ. Үүлтэртэ адуу мори олоор үдхэдэг газар нютагуудые шэнжэлэн үзэхэ, мүн үүлтэртэ адуу үсхэбэрилдэг фермэнүүдые бэхижүүлхэ гэhэн шиидхэбэри гаргагдаа. РСФСР дотор, Узбекистанда, Казахстан ба Киргизидэ ашаг шэмэ үгэдэг адуу үсхэбэрилхэ хэрэгтэ анхаралаа ехээр табидаг болоо. Адуун hүрэг баридаг шэнэ шэнэ тусхай мэргэжэлтэй фермэнүүдые байгуулжа, үргэдхэжэ байнхай.

Манай ороной районууд, областьнууд, республиканuудта энээнhээ хойшо үүлтэртэ адуу моридой выставкэ үнгэргэдэг болохо юм. Гүйгөөшэ моридые олоор урилдааха, зэргэшээ гурбан мори хүллэжэ урилдаха, национальна найр наада үнгэргэхэдэ hонирхолтой байха гэжэ хүлеэгдэнэ. Хүдөө ажахын институдта мори урилдаанай hургуулинуудые гү, али секцинүүдые бии болгохо гэжэ шиидхэбэ. Иимэ hургуули дүүргэhэн мэргэжэлтэд хүдөөгэй залуушуулда hайшаагдадаг мори урилдаанай спорт дэлгэрүүлхэ үүсхэлшэд болохо ушартай. К. А. Тимерязевай нэрэмжэтэ Москвагай хүдөө ажахын академиин болоод Алма-Атын зооветеринарна институдай hуралсалай программада адуу мори үсхэбэрилхэ тушаа (200 час хэмжээтэй) тусхай курса бии болгогдохо юм.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын дэргэдэ адуу моридой үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри эрхилхэ научно-техническэ соведүүд байгуулагдаа.

Манайда адуу мори үсхэбэрилгэ урдань суурхуулдаг байхаhаа гадна, мүн ерээдүйн сагташье ехээр хүгжэхэ арга боломжотой гэшэ.

Д. СМИРНОВ,
(ТАСС-ай корр.).

ЭРХИМ БЭЛЭГ БАРИХААР БЭЛЭН

(КПСС-эй райкомой пленум дээрэһээ тэмдэглэл)

Ниислэлэй Советскэ район. Эндэ республикымнай уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай союзууд, филармониин болон театрнууд—оюун бэлигтэ интеллигенциин коллективүүд оршодог гэшэ. Литература болон искусство республика дотороо дэлгэрүүлхэ, хүгжөөхэ, үргэн ниитые эстетическэ талаар хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ эдэ коллективүүдэй гэшүүд бүхы оюун бодолоо, эрмэлзэл хүсэлөө зорюулжа байдаг ниитын ехэ ажал ябуулагшад мүн.

Агуӯехэ вождь В. И. Ленинэй мүндэлһөөр зуун жэлэй ойдо бэлдэжэ байһан энэ үедэ манай республикын творческо интеллигенци харюусалга ехэтэйгээр, нэрэ солодоо хүрэхөөр хүдэлнэ, бүгэдэ арадай энэ гайхамшагта хүдэлөөндэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсаха зорилго табиһаар үнинэй. Энэ талаар горитой юумэн хэгдэжэ, бүтээгд́эшье байна. Коллектив бүхэн өөһэдын түсэб хараатай, социалис уялга абанхай. Тиимэ байхашье ёһотой ааб даа.

Теэд творческо коллективүүдэй союзууд искусствын эмхи зургаанууд, тайлбарилан хэлэхэдэ, уран зохёолшод, уран зураашад, композиторнууд болон артистнууд В. И. Ленинэй алдарта ойдо хэр зэргэ бэлдэжэ байна гээшэб? Абаһан уялгануудынь, хараалһан бодолынь хэр дүүргэлтэ болоноб, саашадаа ямар зорилгонуудые урдаа табинаб?

Эдэ асуудалнуудай бодото байдалые зүбшэн хэлсэхэ зорилгоор КПСС-эй Советскэ райкомой ээлжээтэ пленум һаяхан зарлагдаба. Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаһан тус асуудалаар республикын уран зохёолшодой союзай правлениин түрүүлэгшэ Д. З. Жалсараев, Ленинэй ордено гүрэнэй оперо ба баледэй театрай директор Д. Ш. Яхунаев, уран зураашадай союзай партийна эхин организацин секретарь Т. А. Рудь гэгшэд элидхэл хэбэ.

Уран зохёолшодой ехэ ойдо зорюулха гол бэлэгынь хэнэйшье мэдэһээр, гүнзэгы удхатайгаар зохёогдоһон ном ха юм даа. Энэл асуудалда зорюулһан хөөрэлдөөн партийна организацин, коллективэй суглаанууд дээрэ, мүн республикын уран зохёолшодой VI съезд дээрэ болоһон. В. И. Ленинэй ойдо ямар бэлэг бэлдэхэ тухай зорилго тодорхойлогдоһон байна. Багша Ленин тухай уран зохёолнууд бүтээгдэжэ эхилээ. Поэт Н. Дамдинов «Минии багша — Ленин», поэт Ч-Р. Намжилов «Эхын зүрхэн» гэжэ поэмэнүүдые бэшээ. В. И. Ленинэй ажаһууһан, ябаһан газарнуудаар аяншалһан поэт Ц. Галсанов мүн лэ өөрынгөө зохёолые ленинскэ темэдэ зорюулаа.

В. И. Ленинэй мүнхэ сурталай бодото бэелэлые республикынгаа байдал дээрэһээ удхалан харуулһан уран зохёолнуудые В. Сергеев, И. Калашников, Ц-Ж. Жимбиев, Д. Эрдынеев, Ш. Бадлуев, А. Бальбуров, Р. Белоглазова, Ц-Д. Дондокова болон бусад һүүлэй үедэ бэшэжэ, үргэн ниитэ уншагшадай зүгһөө баясхаланда хүртэбэ. Хүдэлмэришэн ангида зорюулһан уран зохёолнуудай бэшэгдэдэг болоһониинь яһала гэмгүй алхам гээшэ ааб даа. Зүжэг зохёолгоор мүн лэ зарим тэды хубилалта боложо захалаа. Гэхэтэй хамта һүүлэй үедэ бэшэгдэһэн зүжэгүүдэй дунда балар удхатай, һэжэг түрэмөөр зүйлнүүд сценэ дээрэ табигдаал абаа. Жэшээнь, Ц. Галановай «Намарай гурбан һүни», Б. Галсановай «Этигэл» гэжэ зүжэгүүд удха муутай байшоо. Юрэ бусын жэжэхэн темээр, хооһон удхатайгаар бэшэгдэһэн зохёолнууд үсөөн бэшэ. Мүнөө үе сагай гайхамшаг байдалһаа һонин, гүнзэгы шэнжэтэй зүйлыень шэлэн абажа шададаггүй, ажабайдал ёһоор мэдэхэгүй, тэрэнтэй холбоогүй байдаг дээрэһээл нимэ юумэн ушардаг гэжэ нүхэр Жалсараев элидхэл соогоо тэмдэглээ.

Уран зохёолшодой теоретическэ үзэл сурталай мэдэрэлые, профессиональна бэлиг шадабарине улам дээшэлүүлхэ, үргэн ниитэ уншагшадтаяа бата бэхи холбоо байгуулха асуудалнууд тушаа элидхэлшэ үгынгөө эсэстэ тогтоһон байна.

Элидхэлшэ нүхэр Яхунаев В. Н. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойдо зорюулан, театрай коллективэй дунда партбюрогой, дирекциин, профсоюзай месткомой эмхидхэн ябуулжа байдаг үзэл сурталай, политическэ хүдэлмэри тухай, ленинскэ темээр репертуар бэлдэжэ байһан тухайгаа, социалис уялгаяа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухайгаа пленум дээрэ элидхэбэ.

Шэнэ, шэнэ оперо, балет, концерт табилгада бэлдэхэтээ, тэдэнээ хүн зондо харуулхатаяа хамта, театрай артистууд Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдтэй шефскэ нягта холбоо байтууланхай. Гадна һүүлэй үедэ Захааминай, Баргажанай, Зэдын аймагуудаар аяншалаа.

Республикын уран зураашад В. И. Ленинэй ойдо мүн лэ горитой бэлэдхэл хэжэ байна. Революциин, совет гүрэнэй түүхын темэдэ зорюулһан олон бүтээлнүүд урагдана. Илангаяа нүхэд Павлов, Окладников, Дугаров, Казанский гэгшэд ленинскэ темэ дээрэ амжалтатайгаар хүдэлжэ байна. Уран бүтээлэй искусствын удха шанарые олониитэдэ ойлгуулха хүсэлэнтэйгөөр городой уран һайханай музейдэ, томо томо предприятинууд дээрэ, мүн аймагуудта выставканүүд эмхидхэгдэнэ, уулзалга, лекци, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Мүнөө республикын уран зураашад Улаан-Үдэдэ нээгдэхэ зональна ехэ выставкэдэ бэлэдхэл хэжэ байна. Тиихэтээ зэргэ соёл культурын эмхи зургаанудые шэмэглэхэ, уран һайханаар гоёохо хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадана.

— Хүдэлмэришэн ангида зорюулһан зохёолнууд үсөөн. Энэ ангиин нэрэ хүндэнь ехэ ааб даа. Манай заводто үни удаан ут залгаламжалан хүдэлжэ, шэн габьяагаа харуулһан, залуу үетэниие хүмүүжүүлһэн хүдэлмэришэд нилээд олон. Тэдэнэй дунда буряадууд алишье заводойхиһоо олон юм. Иимэл хүнүүд тухай бэшэхэ байгаа. Эдэ ветерануудай намтар хадаа манай заводой хүгжэлтые, удха шанарые гүйсэд харуулжа үгэхэ һэн. Манай предприяти хадаа мүнөө далайда, нуур дээрэ, мүрэнүүдээр тамарха янза бүриин суднануудые бүтээдэг горитойхон завод болонхой гээшэ. Республикымнай уран зохёолшод энэ асуудал тушаа анхарха бэзэ гэжэ һананаб.

Театрнуудай хүдэлмэри тухай хэлэхэ болоо хада баһал эдэ үгэнүүдээ дабталтай хаш. Тэдэнэй репертуарта хүдэлмэришэн ангиие харуулһан зүжэг гү, али оперо үгы бшуу. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлдэжэ байһан үедэ энэ темэ гол һуури эзэлхээр байгаа,—гэжэ Улаан-Үдын судно-бүтээлгын заводой директор А. С. Асеев пленум дээрэ ажаглалта хээ.

Республикын композиторнуудай союзые хүтэлбэрилэгшэ Б. Б. Ямпилов үгэ хэлэхэдээ, ехэ ойдо композиторнуудай ямар бэлэдхэл хэжэ байһан тухай тэмдэглэбэ. Тиигэхэ зуураа, оперо ба баледэй театрай хүдэлмэри тухай тогтобо. Хоорой коллективэй штат бага, дуушадай кадрнуудые бэлдэхэ хэрэг ёһоор шиидхэгдэнэгүй. Репертуар зохёохо хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии байһаар, удхаар һула зүжэгүүд сценэ дээрэ табигдана. Зарим зүжэгүүдые коллектив дээрэ, харагшадтай хамтаржа, зүбшэн хэлсэхэ хүдэлмэри эмхидхэгдэнэгүй гэжэ, үгэ хэлэгшэ ажаглалта хэһэн байна.

Хүдөө ажахын кадрнуудые бэлдэхэ техникумэй директор Н. Ф. Тихоненко ород драмын театрай хүдэлмэри тухай хэлэбэ.

— Театрай репертуарта түүхын, революционно темэдэ зорюулһан, В. И. Ленинэй образ харуулһан зүжэгүүд оруулагдаагүйнь гэмшэлтэй. Ородой классигуудай зохёолнууд юундэшьеб огто табигдахаяа болишоо. Харин хилбархан лэ удхатай, хүнгэн мүрэй юумэнүүдые репертуартаа оруулдаг байна. Гадна манай театрнууд нютагайнгаа драматургнуудтай холбоо ёһоор байгуулнагүй, творческо тоосоо, харагшадтай уулзалга мүртэйгөөр эмхидхэнэгүй. Мэдээжэ, бараг бараг артистнууд өөһэдынгөө бэлиг шадабариие, профессиональна мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэжэ оролдоногүй. Табигдадаг концертнүүдэй программа шэнэлэгдэнэгүй. Мүнөө үедэ ленинскэ темэ харуулһан янза бүриин хэдэн концертнэ программатай байхаар һэн,—гэжэ шүүмжэлэл хэбэ.

Зарим артистнуудай (тэдэнэй дунда мэдээжэшье болоһон, бэлигтэйшье гэжэ тоологдодог) журам тушаа культурын хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой түрүүлэгшэ А. А. Гинеев тон зүб ажаглалта хэбэ. Нэрэээшье артистнууд нүхэд Аюшин, Самандуев, Иванов гэхэшэлэн архи барьдаг, һогтуугаар сценэ дээрэ наада[...] тануул нэгэнтэ бэшэ үзэ[...] хидадаг ябадал уран зү[...] дунда баһал бии. Парти[...]мой хүдэлмэрилэгшэд [...] коллективүүдээр ябажа[...] ажал ябуулгатай тани[...] гэжэ нүхэр Гинеев хэлэб[...] рэшэлэн театрнуудай зү[...]скэ хүдэлмэриин хангал[...] эрхилэгдэдэг байһан ту[...] хэлэшэ баримтануудые шүүмжэлбэ. Хүдөөгэй уд[...]ханай коллективүүдтэ, са[...]тэ шефскэ туһалам[...] гэжэ байха гээшэ мүн[...] В. И. Ленинэй түүхэтэ [...]дэжэ байһан сагта гүнзэ[...] хэрэг ха юм. Гэхэтэй ха[...] тэндэ ошожо туһалыт даа, [...] табиит даа гэжэ байгаад [...] болодог шуу.

Пленум дээрэ Улаан-Ү[...]лэй заводой машинно-ва[...] машинист В. Е. Петров, Ж[...]сараевай нэрэмжэтэ Бур[...]мын театрай директор Ц[...]баров, ород драмын те[...]тийна эхин организаци[...]тарь К. Т. Никулина, [...] гүрэнэй филармониин [...] эхин организациин секрет[...] Шулунова, республикы[...]рын министрэй орлогшо [...]ронова, КПСС-эй райком[...]тарь Т. Н. Санжиева г[...] хэлээ.

Творческо союзуудай, [...]вын эмхи зургаануудай [...]вүүдэй В. И. Ленинэй 10[...] ойдо ямар бэлэдхэл хэх[...] тээхэ байһые хараалһан [...]гыншье, тодорхойшье то[...]нум баталан абаа. Дут[...]нуудаа дары усадхажа, Л[...]шын ойдо бэлэдхэлэй хү[...] улам эршэтэйгээр, удх[...]рөөр бүтээхэ байһандань [...]нэ.

Г. ЦЫРЕ[...]
мана[...]

Уншагшын репортаж

АЖАЛАЙ НЭГЭ ҮДЭР

Үглөөнэй табан саг. Мүнөөдэр нэгэдэхи отделениин механизаторнуудай хүдэлмэри шалгаха минии ээлжээн. Наран зүүн-урда ууланuудай саанаһаа ултайнхай: нэгэшье үүлэгүй сэнхигэр тэнгэриин хаяада яһалжа харагдана.

Исэнгын совхозой центрһээ Алтанай полевой стан хүрэтэр орой зол 3 модо. Хүнгэн машинаар үйлгэхэдөө нэгэ хэдэхэн минута болоод. Алтанай столово соо сайлажа һуухаар. Энээхэн зайе гаталжа ябахадаа, юундэшьеб гэнтэ Хоца Намсараевай шүлэг һанаандам ороод хибо:

Улаан наран аргаахан
Уула дээгүүр бултайжа,
Ажалай һайхан үдэрэй
Арюухан үглөө игааба.

Үшөө һургуулида һурадаг байхадаа, сээжэлдэдэг һэн хабди. Эгээн мүнөө-мүнөө уншахада, яагаа зохидоор тааранаб?

Хүрэхэ газартаа хүрэжэ, машинаһаа буугаагүйдэм тарян ажалай бригадын бригадир, отделениин партийна организациин секретарь Иван Ефимович Пермяков намайе угтажа:

— Һэ-һээ, комсомолой дарга яагаа эртэ ерэбэш? Трактористнуудым мушхахаа һанаагши? — гэжэ, солхи буряадаар хэлэжэрхёод, гарыем барина.

Бишье минин байбагүйб:

— Таниие үргэһэ нойргүй болоод ябана гү даа гэжэ дуулаад, мэгдэжэ ерэбэлби.

Хөөрэлдэһөөр хамтын байрада хүрэжэ, Иван Ефимович механизаторнуудаа ооглоно:

— Бодогты нүхэд! Зарядкаһаа гээгдэхэтнай!

Бултанай хойно хойноһоо бодожо, зарядкаяа хээд, нуурһаа асарһан хүйтэн уһаар нюур, гараа угаатарнь, үглөөнэй эдеэн бэлэн боложо, булта столово соо сугларнад.

Эдэнэр суглаа-хураал зарлажа, үни удаан һуудаг заншалгүй — сагаа гамнадаг. Мүнөөшье эдеэгээ табиха зуурань һамбаашалаад, бригадир хэлээдхинэ:

— Мүнөө үдэшэ мүрысөөнэй табан үдэрэй дүн согсологдохо. Түрүүшүүлнай шагнагдаха. Үдэшэлэн улаан буланда сугларжа, хэдэхэн минутын туршада соо хөөрэлдэнэ бэзэбди,—гээд, хажуудань һууһан комсорг Виктор Портяновта хандажа:

— Хоёрдохи отделениинхид хэр ябана хаб? Мэдээ һэн гүш? —гэжэ һанаата болоно.

— Бараг даа. Манай хүбүүд тиимэ бэлээр диилдэхэгүй,—гэһэн харюу дуулахадаа, бригадир маһаран:

— Хүбүүд, мүнөө дээрээ түрүү һууриda ябанабди гэжэ бү мартагты. Эршэтэйгээр ажаллаха сагнай сэрэнхэйбшэ даа,—гэжэ бултанда хандана.

Уданшьегүй шиираг шамбай хүнүүдые һуулгаһан машина тооһо бурьюулан, поли тээшэ шуумайба.

Трактористнуудай ажалдаа гараһан хойно отделениие эрхилэгшэ Догсон Сандановач Цыбенов, бригадир бидэ гурбан эндэхи улаан буланда орободи. Энэ булангые комсомолшууд өөһэдынгөө хүсөөр бии болгоо. Хүдэлмэрээ дүүргэхэдээ, механизаторнууд эндэ ерэжэ, сүлөөтэй сагаа үнгэргэдэг юм. Һаруул сэбэр байра ехэ зохидоор шэмэглэгдэнхэй. Нэгэ хаанадань Ильичэй ажабайдал харуулһан монтаж, улаан бүд дээрэ аржытар бэшэгдэһэн уряанууд. Мүн эрдэм, техникын туйлалта, табан жэлэй түсэбэй ямараар дүүргэгдэжэ байһаниие харуулһан баримтанууд эндэ үлгөөтэй. Нэгэ углууда байһан стол дээрэ тарян ажал тухай тусхай номууд. Үшөө саанахи ута столнууд дээрэ шатар, даам, шэнэ газетэ, журналнууд ябталаатай. Ханадань үлгөөтэй «Дайшалхы хуудаһан» абаһаар хүнэй анхарал татана. Үдэр үдэрэй һонин, тарилгын ябаса ехэ ойлгосотойгоор эндэ бэшэгдэнхэй. «Мүнхэ Дашабылов, Владимир Юрьев, Виктор Бурлаков, Александр Чин Вин гэгшэдһээ жэшээ абагты!»—гэжэ хуудаһанай түгэсхэлдэ уншанабди.

— «Эдэл даа, үнгэрэгшэ үдэрэй геройнууд»—гэжэ Иван Ефимович омогорхонгёор манда хэлэнэ.

Үнишье болонгүй, машинадаа һуужа, Амбаар нуурай полевой стан гарабабди. Эндэ хон-жэн, механизаторнууд ажалдаа үни хада гаранхай, гансал һүниин халаанайхид амаржа байба.

Эндэхи механизаторнууд алтанайхидһаа нэгэ бага гээгдэнги. Юуб гэхэдэ, ажалай журам эбдэхэ ушар тээсгэнэй һайса үзэгдөө һэн.

Борис Хандуев, Петр Четверенковой гэмээр ДТ-54 тракторые 10 часай туршада минин байлгаа. Харин ээдынь тэрэ үедэ архиин мэхэдэ орожо, Исэнгэ ошоод, үдэр дунда үйлсын тэгэндэ унжылдажа хэбтээ ха юм. Хүйхэршүүлэй нэгэн Гунга Цыденов тракторнстаар хүдэлдэг аад, ажалаа хаяад, сүүдхэһээ үлүү архидаа. Мүн тиихэдэ Николай Агванов эдэнэй харгыгаар ябаһаар гэм хэжэ, 15 сүүдхээр эрхэеэ хаһагдаад һууна бшуу.

Ажалай журам эбдэгшэдтэй эрид шууд тэмсэһэнэй ашаар хазагай ябадал гаргаха ушар үзэгдэхээ болёо. Партийна, комсомолой суглаанууд зарлагдаа, нүхэдэй сүүдшье болоо һэн. Мүнөө архиншадые шүүмжэлһэн «хадхуур» эндэ үлгөөтэй.

Хамтын байрада орожо, амаржа байһан механизаторнуудай эрилтэ шагнаад, захиануудыеншье дүүргэһэнээ хэлээд, поли дээрэ гарабабди.

Механизаторнуудай хэжэ байһан ажалыень шалгажа, бүхы полинууд дээгүүр ябатарнай, оройхон болошобо. Тиимэһээ нүхэр Пермяковой соносхоһон суглаанда байлсахаяа Алтанайнгаа полевой стан хүрэжэ ерэбэбди.

Улаан буланда хүн зон олон. Совхозой директор Д. Р. Банзаргашеев түрүү һуури эзэлһэн трактористнуудые амаршалаад, шангуудые барюулжа байба.

Хабарай тарилгын эхилһэн үдэрһөө хойшо нэгэдэхи отделениинхид совхоз доторoo түрүү һуури алдангүй, шамбай бэрхээр хүдэлжэ ябана. Мүнөө үень 2.012 гектар газарта тарилга хэгдээ.

— Эрхим шанартайгаар богонихон болзор соо хабарайнгаа тарилга дүүргэхэ гээшэ манай хамтын уялга,—гэжэ энэ суглаан дээрэ отделениие эрхилэгшэ нүхэр Цыбеновэй хэлэхэдэ, эндэ байгшад булта зүбшөөжэ, альгаа ташана.

Суглаанай һүүлээр залуушуул үлэжэ, һаяар эмхидхэгдэхэ спортын мүрысөөндэ хабаадалсаха тухайгаа хэлсээбди...

Ц. БУДАЕВ,
Исэнгын совхозой комсомолой организациин секретарь.

Ярууна.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДТА

БОЛГАРИ. Хара далайн эрьедэхи «Золотые Пески» гэжэ курортдо «Интернациональ» гэжэ амарагшадай байха шэнэ байра баригдажа байнхай. Олон дабхартай тэрэ гэр энэ зундаа түрүүшын амарагшадые угтахаар бэлэн.

БТА—ТАСС-ай фото.

ДРВ. Америкын авиациин сэрэгшэд республикын хэлхеэ холбооной хүдэлмэридэ нилээд ехэ һаад ушаруулаа. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хэлхеэ холбооной хүдэлмэрилэгшэд Хайфон шадар телефоной утаһа заһабарилжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ХОНИШОД

(ОЧЕРК)

Үүрэй толоной сайрахын урдахана саһа бордоһон тогтожо, һүниин тэн багта гэрэй дараанса хушалтые хуура далба татахаар аашалһан хабарай хара һалхин аалидажа, хонишодой һанаа амарханаар амаржа унтаха саг одоошье тулажа ерэбэ. Унтаахайн дардам харгыгаар аяшаан хатаргажа, дүн сагаан хонид тухайдаа үлхөө зүүдэ манажа хэбтэтэрнь, хорёошо нохой уйгаргүй шангаар хусажа, юрэ бусын арьяатантай носолдожо байһан мэтэ болобо.

— Жамсо-о, бодол даа, нохоймнай яатараа хусана гээшэб? Гуринха шоно ерээгүй юм аабза,—гэжэ Цырма Зодбоевна һанаашарханги дуугараад, хэбтэриһээ бодохоо түхеэрхэдэнь, Тогтохо гэжэ дүрбэтэйхэн аша хүбүүниинь таһа хүзүүдээд, бодхообогүй. Эбэр таладань амтатайханаар унтажа хэбтэһэн аша хүбүүгээ мээхэйлэн таалаад, һанаа амархан унтаха гэхэдэнь, үнөөхи нохойнь баһа хусажа оробо.

— Яатараа нохоймнай хусана гээшэб? Жамса, бодожо харалши даа, —гэжэ Цырма Зодбоевна дахин хэлэбэ.

— Хусахал юумэндээ хусаа бэшэ юм гү? Заримдаа һараншье өөдэ хараад хусадаг шүдхэрнүүд шуу. Одоо мүнөө ямар айлгууртай юумэн байхаб даа,—гэжэ Жамса Хайдапович нойрмог дундаа дуугараадхиба.

Нохойнь тэрэ дары хусахаа болёод, нэгэл тиимэ дүтын танил хүндэ эрхэлһэн мэтэ гиинаад, үүдээ һабардаһандал болобо. Уданшьегүй нэгэ хүн нэргэбэ.

— Жамса ахай, үүдээ нээгыш!—гэбэ тэрэ хүн.

Жамса Хайдапович шамдуухан унтариһаа харайн бодоод, гуталаа холхиндогоор углаад, үүдэндэ ерэхэтэйгээ хамта:

— Хэм бээ тэндэ?—гэжэ асууба.

— Бушуухан манайда, ошыт, хонимнай түрэжэ ядашоод, зобожо хэбтэнэ барһамнай,—гэжэ хүршэ отарын хонишон бархиран һагад хандаба.

Нарһатын совхозой хоёрдохи отделениин ахалагша хонишон Жамса Хайдапович Жанчипов тэрэ дары хубсалаад, сайшье ууха сүлөөгүй юумэ хүршэ айл тээшэ үглөөнэй бүрүүлээр хатаргаба.

Иигээд лэ хонишодой ээлжээтэ үдэр эхилээ бэлэй.

* * *

Ленинэй ордено хонишон Цырма Зодбоевна Цыбикова хани нүхэрэйнгөө ошохотой хамта һэмээхэн бодоод, үлбэр ядаруу хурьгадайнгаа дэбисхэрые хуурайлаад, газаахи хорёодоо гараба.

Үглөөнэй шэмэрүүн жабар Яруунын нэлэнхы уужам тала дайдаар жороолон, эртэшэ хонишоной хуургайтаһан хасарые шэмхээд лэ абаха юм. Жэлэй дүрбэн сагта хонидой хойноһоо ото ябалсаһан тула сагай уларилые һайса тэрэ мэдэдэг. Огторгойн бар хара үүлээр бүрхөөгдөөд, хура бороогой һуулга һабаар адхаржа гү, али хии бордоһото саһанай хуймажа байха үедэшье гэртээ һанаа амархан һуудаггүй, хонидойнгоо хойноһоо һалирдаг юм. Хонидойнгоо садатараа бэлшээд, хибэдэһээ хибэжэ хэбтэхыень харахадаа, сэдьхэлээ баясажа, үдэр соо хэһэн ажални миинтэ хосороогүй гэжэ һанадаг.

Һүниндөө саһа бороотой, һалхитай байбашье, харин үглөөгүүр аали намдуу болоод, Ехэ-Яруунын тээһээ жабарлажа байба. Цырма Зодбоевнас энэшье жабар, аали намдуу үглөөшье гайхуулаагүй. Харин хүршэ хонишодой түрэжэ ядаһан хонин һанааень зобооно. Хонин бүхэнөө бүтэн бүринөөр хурьгалуулаад, тэрэ хурьгыень тобир тарганаар түлжүүлхын тула хонишод хэды шэнээн зободог бэ! Хониндо хүдэлжэ үзөөгүй хүнүүд хонишоной ажалай али зэргэ хүндэ хүшэрые мэдэдэггүй бшуу. Туранхайшаг мяхаар шанагдаһан шүлэ халбагадажа һууxадаа, зарим нэгэшүүл гэмэр-гутар гэлсээдхидэг. Теэд хонидоо тобир тарганаар ондо оруулхын тула һахы-һалаг оролдодог, хурьгалха үедэнь соромшье гэжэ унтангүй һахижа хонодог хонишодой ажал хүдэлмэриие хүн бүхэн ёһотоор сэгнэжэ шададаг гү? Иимэ асуудал Ленинэй ордено хонишоной сэдьхэлые үе-үе болоод зобоодог. Тиимэһээ залуу хонишодто шадахысаа туһалхые, эхэ ёһоной һургаал заабари үгэхые тэрэ оролдодог. Энэньшье гайхалгүй Тэрэнтэй сугтаа хүдэлжэ байһан залуу хонишод хэзээ нэгэтэ өөрын дүй дүршэлые бүришье залуу хонишодто уг залгамжалан үгэхэ болоно бшуу.

Цырма Зодбоевнагай хонидой хорёодо хүрэжэ ерэхэдэнь, нэгэ хүн үбһэ тараажа, хорёо соогуур һахы-һалаг гүйжэ байба. Хуушанай хонишон гайхабагүй. Ушар юуб гэхэдэ, Цырма Зодбоевна Цыбикова Жамса Хайдапович Жанчипов хоёртой сугтаа хүдэлдэг Цэрэн хүбүүн нойртоо диилдэжэ ябадаггүй, харин хэзээдэшье ахамад хонишодтоол адли эртээр бодоод, хэхэ гэһэн ажал хүдэлмэрээ яб-таб хэжэрхидэг юм.

— Амаржа унтахаяа яагаабта?—гэжэ Цэрэн хүбүүнэй дарууханаар хандахада, Цырма Зодбоевна урдаһаань энеэбхилэн хараад:

— Хайшан гэжэ һанаа амархан унтажа хэбтэхэбши даа.— гэбэ.

— Тиихэдээ намда найданагүй гүт?—гэбэ Цэрэн.

Хүбүүнэй иигэжэ хандахада, Цырма Зодбоевна гансата бодолгото болоод, даб дээрэ юуншье гэжэ харюусахаа ойлгобогүй. Тиигэбэшье «иигэжэ хандаһаниинь хүрөө гээшэ. Ажал хүдэлмэридөө һаналаа табихадаа, иигэжэ хэлээ ёһотой» гэһэн бодол тархидань оробо.

— Залуушуулдаа найдаагүй һаа, хэндэ найдахабибди? Харин хүгшэрхэ тумаа үргэһэ нойргүй б[...] Жамсамнай үглөөнэй [...] Хаймасаанай отарада ошоо[...] логшо ааб?—гэжэ һанаа[...]

— Жамса ахай юун[...] ошоо юм?

— Нэгэ хонин хурьга[...] юм гү даа, барһаншни.

— Жаалдамар. Абаржа [...] даа?

— Хари гыш... Абарна[...] «Абарна аабза» гэжэ ха[...] баһа зүйтэй. Ушар юуб гэ[...]са Хайдапович урдань [...] фельдшерээр хүдэлһэн [...] зуураа, Нарһатынгаа совхо[...] олон хонидые аргалжа, [...] бүри тобир тарганаар онд[...] саһан байха. Пенсидэ гара[...] миин ажалгүй һууханьтан[...] һайн дураараа һамганта[...] хоёрдохи отделениин отар[...] хөө ерээ бэлэй. Энэнь [...] нид бэшэ, харин совхозой[...] һөө суглуулагдаһан ү[...] руу түлгэнүүдэй отара [...] бэр ядаруу түлгэнүүдые. [...] һахиһан мэтэ ходо һахи[...] тобир тарганаар ондо ору[...] хэды шэнээн оролдоо гэ[...] тэдэнэй отарада 758 толг[...]нид бии, олонхинь—түлг[...]

Уданшьегүй үбһөө тара[...] нидоо хашаа сооһоо гар[...]хана:

— Пэрэ-эн, саһанай х[...]лаадуйдэ, хонидоо газаа [...] һа шэнхүүлээрэйл даа,—[...] Зодбоевна захиба.

— Зай, тиигэнгүй яа[...] һэн харюу дуулахадаа, т[...] һээ баясаад, гэр тээшэ [...]

* * *

Тогтохо гэжэ аша х[...] үглөөнэй сай барижа һуу[...]тэ үүдэн нээгдээд, борох[...]нарай хурьга тэбэриһэн [...]дапович энеэбхилһээр ор[...]хэн столһоо хобхорон б[...] байдаа дүтэлхэтэйгөө:

— Баабай, ямар хөө[...] асарааб та? Нооһонойнь [...] гээшэ,—гээд, тэрэ хурь[...]рин абаба.

Үбгэн хүгшэн хоёр [...] ээлжээтэ үдэр, хүршэнэр[...] тухай сайлаха үедөө [...] хэлсээд, үнөөхи хурьган[...]ха гэжэ забдаба. Бишы[...]шье мүн баһа тэрэ хэр[...]сохоо мартабагүй.

— Би болбол хонишон[...]ран жэлдэ хүдэлнэб. А[...]даа юун гэжэ хэлэхэбиб[...]дөө, элдэбын юумэн [...] Ленинэй орденоор 1966 [...]нагдаа һэм. Гүрэн түрын[...]дэ хайра шагналда хүр[...] энэ шагнал гансашье м[...] хүдэлһэнэй түлөө бэшэ, [...]таа хүдэлдэг хонишод[...]гаар хүдэлһэнэй хайра ш[...] хэлэхэ байнаб,—гэжэ [...]боевна Цыбикова хөөрэдэ[...]

Зүб даа. Ажалша бэр[...] Нарһатын совхоздо [...] олон юм. Теэд тэдэнэй тү[...] Ленинэй ордено хони[...] Зодбоевна Цыбикова оро[...]

— Эжы-а, би энэ хурь[...] — гэжэ Тогтохо хүбүүнэй [...]сэг болобо.

Цырма Зодбоевна угга[...] бүүндээ дүмүүхэн һарбай[...]най хажууда үбдэг дээр[...] ёһотой хонишон мэтэ угга[...]жэ байхыень харахадаа, [...]нишон гансал өөртэнь мэд[...]дэ диилдэн, абяагүйхэн [...]

Юун тухай тэрэ бодо[...] хүбүүнэйнгээ ерээдүйн [...]хан хүби заяан тухай [...] болоо. Зүгөөр Тогтохо ху[...]шэн эжыһээ дутуугүй хо[...]дөө ажахын мэргэжэлтэн [...]мо эрдэмтэн боложошье [...]

М. ОС[...]
манай тусх[...]

УРАЛАН НАРИЖУУЛАГШАДАЙ БРИГАДА

Улаан-Үдын «Электромашина» заводто уралан нарижуулагшадай комплексно 11 бригада эмхидхэгдэнхэй. Бригада бүхэн үйлэдбэриин шухала асуудалаар һонирхожо, тэрэниие шиидхэхэ арга зам бадарна.

Владимир Назарович Кузнецов, Иван Степанович Шишмарев, Василий Радионович Рымарев гэгшэдэй бригада аша туһатай ехэ хүдэлмэри хэдэг. 1963 ондо эмхидхэгдэһэн эдэбхитэйшүүлэй тус бригада заводой ээлжээтэ зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ горитой туһа нэмэри оруулалсаа.

Тэдэнэй оруулһан олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэжэ, долоо мянган түхэригэй алмалта үгэхэ арга хангаа. Ганса энэ жэлэй эхинһээ аһбаад дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Хуушарһан деталь тошылдожо, нимгэхэн тусхай пластинка хадажа, дахинаа хэрэглэхэ арга олоһониинь үйлэдбэридэ аша туһатай байба. Нүхэд Кузнецов, Шишмарев, Рымарев энэ дурадхалаа өөһэдөө үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, детальнуудые шэнэлдэг болоо. Иигэжэ тэдэнэр нэгэ жэл соо 2051 түхэригэй мүнгэ алмаа.

Заводой үйлэдбэридэ микрометр олоор заһабарилагдадаг болоо. Тэдэнэй жэжэ шүрэб, винт түргөөр элэжэ, хэрэгһээ гарадаг һэн. Нэгэ микрометр заһабарилхын тула хүдэлмэришэд 3 часаа гээдэг. Харин үдэр бүхэндэ олон тоото микрометрэй заһабарилагдажа байһые тоолохо болоо һаа, үнэтэ ехэ сагай миин гээгдэдэг байһаниинь элитэ.

Уралан нарижуулагшад өөһэдөө заһабари хэдэг байгаа. Тиимэһээ сагаа алмахын тула энэ ажал хүнгэдхэхэ арга бэдэрэн олобо. Бага хүсэтэй электродвигатель хэрэглэжэ, микрометр заһабарилха хүдэлмэри оньһожоруулжа шадаа. Тэдэнэй зохёоһон энэ түхеэрэлгэ туршагдажа байна.

А. НИКОЛАЕВ.

ҺУРГУУЛИ—ШАБИНАР—ТҮРЭЛХИД
ХУУДАҺАН № 5

ҮРЭЛХИД—МАНАЙ ТҮШЭЛГЭ

һургуулинуудай хүтэлбэ- багшанар, үдэр бүри ша- найнгаа түрэлхидтэй уул- аргатай ааб даа. Тиимэ- хидтээ холбоогоо улам байха аргатай.

интернат һургуулинуудта ахиршаг гүб даа. Юуб гэ- нат һургуулида һурадаг эхэ, эсэгэнэр нэгэ газар- даггүй, харин ондо ондоо таранги ха юм. Жэ- най һургуулиин үхибүүд Баян голһоо эхилээд, Дэ- нютагуудһаа сугларан- болохолоороо, түрэлхидэй лмэри ябуулха, тэдэнтэй нсаатай байха гээшэмнай хэн даа.

аха аргаяа оложо, бидэ барисаа байгуулха гэжэ зомди. Шабинарайнгаа тү- бэшэгэй холбоотой бай- бидэнэй зайлашагүй гурим

гадна жэлдээ, ядахын ше дахин суглаа үнгэргэ- лдогшобди. Теэд суглаан- рэлхидые суглуулха гээ- гүй хэрэг бэзэ: хүн бүхэн сүлөөгүй байха, манай шаб гээд ерэхэ арганьшье нтэ олдоогүй байжа ма- шье хүүгэдээ һайнаар жэ, хүн болгожо табихам эсэгэнэр аргаяа олоод лэ ердэг даа.

ь, нигэжэ сэсэрхэдэг тү- ка:

рнат һургуули үхибүүды-емнай хүмүүжүүлжэ, һургажа, хүн болгожо табиха уялгатай тусхай зургаан гээшэ гүбэ. Юунэй түлөө тэндэ багшанар, хүмүүжүүлэгшэд олон мянгаараа худэлдэг юм? Юунэй түлөө салин абадаг юм? һургат лэ, хүмүүжүүлэг лэ!..

Гэхын хажуугаар эгээл иимэрхүү һаналтай хүнүүдэй үри бэенэр һургаалгүй, номдоошье мууса һурадаг, интернадайнгаа зөөридэшье хайша хэрэгээр хандадаг байхаяа һанадаг шуу. Интернадай харюусалга юрын һургуулинуудайхида орходоо, һураггүй ехэ юм бэзэ. Энэнь арсашагүй. Теэд түрэлхид гансал бидэндэ найдажархёод, хүмүүжүүлгэдэ хабаадангүй байха һэн гэхэ болоо һаа, тэрэ тон буруу. Интернат һургуулида үхибүүдыень абахадаа, тэдэнэйнгээ хүмүүжүүлгын түлөө харюусаха уялгаһаань түрэлхидые хэншье сүлөөлөөгүй. Үншэн хэнзэ үхибүүд һаань, ойлгосотой ааб даа. Багшанар тэдээндэ ёһотой эхэ, эсэгэнь болодог гээшэ.

Түрэлхидэй суглаан дээрэ бидэ юу хэжэ, яажа байһанаа хөөрэжэ үгөөд, саашанхи түсэбтээ танилсуулдагбди. Баһа хүмүүжүүлгын гү, али бусадшье асуудалаар лекци уншажа, хөөрэлдөө үнгэргэхэ гэжэ оролдоошобди.

Суглаанай түгэсхэлдэ үхибүүднай бэлиг шадабаряа харуулжа, түрэлхидөө баясуулдаг юм. Үхибүүдэйнгээ һайханаар дуулахада гү, али уран гоёор шүлэг уншахада, үгышье һаа, ольһотой солбоноор ямар нэгэ хатар гүйсэдхэхэдэнь, түрэлхид туйлай ехээр урмашажа:

— Хүүгэдыемнай иимэ бэрхээр һургажа байһандатнай баяр хүргэнэбди!—гэдэг юм...

Түсэбэй ёһоор манда 280 хүн һураха аад, мүнөө үень 291 һурагша ном үзэнэ. Хойто жэлһээ манай һургуули дунда болохо түсэбтэй. Тиимэһээ үшөө нэгэ хамтын байра, һүүлдэнь һургуулиин хоёрдохи байшан баригдаха. Түлеэ залһаяа саг соогоо бэлэдхэдэг зомди. Мүн баһа өөһэдын ажахытайхамди. Тэндээ хартаабха, капуста мэтээ ургуулдагбди. Өөһэдынгөө тариһан эдеэ эдижэ байхада, хэды шэнээн амтатай гээшэб!

Теэд энээниие зарим түрэлхид зүбөөр ойлгодоггүй. Ажахыгаа эрхилдэг газартаа зундаа лагерь эмхидхэдэг зомди. Тэндэ ерэһэн һурагшад бага-сага огородто худэлэд гээд, элдэб спортивна наада эрхилжэ, бэе махабадаа хатуужуулан амардаг. Зүгөөр зарим түрэлхид хүүгэдээ лагерьта эльгээнгүй байхань харатай. Тиимэ түрэлхидэй эндүү алдууе ойлгуулха гээшэ баһал хүшэр хүдэлмэри.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри гээшэ нааданай юумэн бэшэ, тон орёо, харюусалгатай хэрэг ха юм даа. Мүнөөнэй үхибүүдэй ямар хүнүүд болможо ургахын түлөө булта харюусахабди. Тэрэ харюусалга түрэлхидтэшье хабаатай. Юрыншье интернат һургуулидашье һурадаг үхибүүдэй эхэ, эсэгэнэр энээниие һайнаар ойлгохо ушартай.

Шабинарнай һайн хүнүүд болоһой гэжэ багшанар оролдоно, бүхы эрдэм бэлигээ зорюулна. Бидэнэй түрүүшын туһалагшад — түрэлхид. Тэдэнэй хүүгэдтээ ямар захяа заабари үгэдэгһөө олон юумэн дулдыдаха. Интернат һургуулида хэдэн һараар байхаар үри бэенэрээ түхеэржэ байһан эхэ гү, али эсэгэ:

— Һангай хубсаһа үмдэхэ хүн гүбши. Гамтай һэн гү даа?—гэхэ болоо һаа, ехэл муу гээшэ. Өөһэдынгөө үүргые ойлгодог түрэлхидэй үхибүүд һургаал һайтай байдаг гэжэ дээрэ хэлээ һэмди.

Апрель һара соо түрэлхидэй суглаа бидэ зарлаа һэмди. Яһала хүн суглараа. Үхибүүмни ямар байнаб гэжэ мэдэхээ хүсэһэн зон харгын холоһоошье тунхаряагүй. Гэхэ зуура сугларагшадай дунда бирагүйшэг нүхэд бии байгаа. Суглаанда ерэхыень ерээд, ама халамгайханаар багшанартай хөөрэлдэжэ байһан нэгэ эсэгые харахада, һөөлшье таагүй байгаа һэн. Суглаанда ерэжэ һуугаад, хэлэхэ юумээ хэлээд, бидэнэй хөөрөө шагнаад, тиигэтэрээ уухая һанабал, саашаа онһон хойноо уухая яагааб? Тэрэ зэргээр һургуулида, багшанарта хандажа байһан хүнэй үхибүүндэ ямар эшхэбтэр һэн бэ? Хайрлахаар! Хэдэн жэл үнгэрһэн хойно хүбүүниинь баһа өөрөө тиимэ болохо аалам?!.

Түрэлхид—бидэнэй түшэлгэ. Тэрэнээ заахашье бү мартаһай түрэлхид!

З. САЖИНОВ,
Хурамхаанай интернат һургуулиин директор.

ХҮҮГЭД ХҮЛЕЭНЭ...

Буряад совет литература үнэндөө хүүгэдэй зохёолоор эхилһэн юм гэхэдэ, ехэ алдуу болохогүй гэжэ һананам. Хорёод гаран ондо хаа хаанагүй эхин һургуулинууд нээгдэжэ, һуралсалай номой шухала болоод байха үедэ, һаяхан эмхидхэгдээд байһан хэблэлнай «Улаан сэсэг», «Улаан одон», «Улаан туяа» гэжэ номуудые удаа дараа гаргаа һэн.

Тэдэ номууд соо хүүгэдтэ таарамжатай арадай аман зохёолнууд, К. Д. Ушинскиин ба Л. Н. Толстойн бүтээлнүүдһээ оршуулганууд, тиихэдэ түрүүшын буряад авторнуудай шүлэгүүд, рассказууд оруулагдаһан байгаа. Тэрэ сагтаа ехэл үүргэ дүүргэһэн номууд һэн гээд үбгэд мүнөөшье хөөрэдэг. Минии үетэн тэдэ номоор һураһан байха: уншажа һонирхожо, буултажа бэшэжэ, сагаа барагша бэлэйбди. Ехэ наһатаншье һонирхон уншагша бэлэй.

Ахамад зохёолшодшье хүүгэдые мартаагүй, саг сагтаа бэшэһэн байха юм. Б. Барадинай «Сэсэн Сэнгэ», Батацыреновэй «Саһан шуурган», Солбонэ Туягай «Балар сагай Балта мэргэн хүбүүн», «Цэрэн» гэһэн зохёолнууд хуушан саг бодотоор харуулһан, баян хэлэтэй һэн. Эдэ зохёолнуудай дахин хэблэгдэдэггүй байһаниинь гэмшэлтэй. Х. Намсараевай тэрэ үеын рассказууд хэблэгдэдэг гээшэ бэзэ. Дунда үеын, залуу зохёолшоднай хүүгэдээ мартаа гэжэ болохогүй, яһалал хаба соогоо бэшэдэг лэ гээшэ. Ц-Б. Бадмаевай, Ш. Нимбуевай Г. Чимитовэй шүлэгүүдые, бусадай рассказуудые хүүгэд шуналтайгаар уншадаг юм.

Гэбэшье хүүгэдтэ зорюулһан шүлэгүүд соо тон гүйхэн удхатай, газаа талыень халимдаһан, хүүгэдэй сэдьхэлдэ хүрэхэгүй, уншаад лэ дүүрэхын тэдысэ бэшэгдэһэн юумэнүүд олон даа.

Бодото жэшээ дээрэ абаад харая даа. Дайшалхы баатаршалга, габьяа тухай ямар зохёол бии гээшэб? «А ж а һ у у х ы е захирнам» гэжэ А. Бальбуров Д. Хилтухин хоёрой ном тоолоёл даа. Жамсо Тумуновай номуудые орхихын аргагүй. Нигээд лэ дүүрээ бэшэ гү? Хэдэн һайн шүлэг, рассказууд байбашье, эндэ тэндэ сотсолбори, журнал соо ороод лэ үнгэршэдэг, хүүгэдэй олохо уншахын аргагүй байдаг ха юм.

Эхэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда шалгаржа гараһан гушаад Советскэ Союзай Геройтойбди. Хэдэн олон ордентон бии. Эдэнэй хэн тухайнь ямар ном бии гээшэб? Хэн энээнэй түлөө харюусахаб? Хэблэл гү, али уран зохёолшодой холбоон гү? Гэгээрэлэй министерство, ВЛКСМ-эй обком баһал юумэнэй хажуу тээ һанаа амар һуухагүй ёһотой гэжэ һанахаар.

Герой Д. Жанаев тухай Бато Базаронэй гансал поэмэ бии гэжэ шагшы хургаа яран дарахада болоно. Теэд энэ поэмэ хаанаһаа оложо болохоб? Авторай «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» гэжэ зузаан ном сооһоо хаанаһаа хүүгэд олохо гээшэб? Иимэ шухала темэдэ бэшэгдэһэн, һонин поэмые хүүгэдтэ зорюулһан гоё зураг хээд, номхон болгоод гаргаа һаа, ямар гоё һэм!

Багшанар, түрэлхид омогорхон, гартаа бариад: «Энэ ном уншыш! Герой Жанаев тухай!» гэлдэжэ байха бэлэйлди даа.

Ажалда дурлуулха гү, али ёһотой байгаалиин һайханиие задалһан ямар зохёол бииб? Онсо тогтожо магтамаар зохёол нэрлэхээ түдэгэсэмөөр. Мухар һүзэг тухай, аха заха зоноо хүндэлхэ тухай зохёол бии гү гэһэн асуудал бү табия...

Хүүгэдэй зохёолой эрилтэ ехэ. Гол темэеэ тойроод лэ, жэжэ-жожо юумээр нүхэ бүтүүлһэн болоод байхада буруу. Энэ асуудалда уран зохёолшодой холбоон, хэблэл, гэгээрэлэй министерство, ВЛКСМ-эй обком хамта һанаагаа зобохо, нэгэдэһэн һаналаар бодото хэмжээ абаха уялгатай бшуу.

Цокто НОМТОЕВ.
Багша, Социалис Ажалай Герой.
Яруунын аймаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бэшүүрэй аймагай Хаягай эхин һургуулиин багша П. С. САНЖИЕВ хэшээлээ үнгэргэжэ байна.

ҮРЭЛ ХЭЛЭЕЭ ЗААХАДАА...

Һаяхан үнгэргэгдэһэн эхин классуудай багшанарай хоёрдугаар конференцидэ СССР-эй Педагогическа эрдэмэй академиин национальна һургуулинуудые шэнжэлхэ институдай ахалагша сотрудник П. И. Малакшинов хабаадалсажа. «Нютаг хэлэнүүдэй оршондо буряад эхин һургуулиин һурагшадта түрэл хэлэнэйнгээ лексикые ойлгуулха тухай» элидхэл хэһэн байна. Тэрэ элидхэлэйнь тобшо зүйлнүүд.

* * *

эхин һургуулинууд түалгые эрид һайжаруулхой болоно ха юм. Яахаһ, түрэл хэлэн гээшэ коммүүжүүлгын болон һуйдамтай зэбсэгүүдэй

АССР-эй һургуулил хэлээ заалгаар ехэ үйлагданхай. Һурагшалай амжалта дээшэлээ, бэлэдхэлшье, һургаха ше, ном һудараһайнь шаараа.

жуугаар эхин һургуулид хэлэ заалтые улам замдань бэрхэшээлаар. Тэдэнэй тоодо нютдэй хоорондохи горианууд түрүүшын ээлсоно.

диалектнүүд гэхэ гү, али үүд абяанайнгаа, грамлексикынгээ болон инхгоо талаар илгардаг. жуугаар лексико-фраилгаануудынь горияа зүүн болон баруун хэлэнэй лексическэ

е мэдэһээр, хори буряаитературна хэлэнэй үнһон ааб даа. Литературбаялигта баруун буряадиалектнүүдһээ үсөөн үгэгаа байгаа. Сонгоол, сарадуудай хэлэнһээ үгэ- гээр абтанги. Тиихэдэ хэлэнһээ абтаһан үгэ. Жэшээнь, «агууехэ», «түб», «түгэс», «түмидхэл», «ажахы» гэхэ интернациональна үгэхэлэндэ элбэгээр ороаа: «комитет», «коммунизм», «парти» гэхэ

болшод хори буряадууүндэһэн дээрэ томо-томо зохёолнуудые бэшэжэ, буряад хэлэнэй литературна лексикэ болон холбоо үгэнүүдые айхабтараар хүгжөөжэ шадаа. Буряад хэлэндэ номой үгэнүүд элбэгжээ. Жэшээнь, «эрхэтэн», «эсэргүүсэл» гэхэ мэтэ. Хэблэлэй нүлөөн доро хөөрэлдөөнэй хэлэндэ номой үгэнүүдэй ушардаг болоһые тэмдэглэлтэй.

Һүүлэй үедэ литературна буряад хэлэнэй словарна бүридэлдэ нютаг хэлэнүүдһээ олон үгэнүүд ородог болоо. Энэнь муу бэшэ.

Теэд баруун болон зүүн буряадуудай хэлэнүүд хоорондоо ойлгосолдохын аргагүй тиимэ ехэ илгаатай бэшэ. Гэхэ зуура 19-хи зуун жэлэй һүүл багта илгаань бүришье бага байгаа гэжэ бү мартая. Жэшээнь, 19-хи зуун жэлдэ баруун буряадууд «урмаахи» гэдэггүй, «самса», «ящик» гэдэггүй, «хайрсаг», «ноохон» гэдэггүй, «үһэн» гэжэ хэлэдэг байһан юм. Иимэрхүү жэшээнүүдые олоор дурдамаар.

Тиихэдээ ямаршье холын аймагай үхибүүд литературна хэлэеэ бүхы шэмэ шүүһэтэйнь бэедээ шэнгээжэ шадаха гээшэ. Энээндэ нэгэл юумэн муутаар нүлөөлнэ: холын аймагуудта, илангаяа баруун нютагуудта буряад хэлэ заалга хайша хэрэгээр табигданхай. Зарим багшанар литературна хэлэндэ абтаагүй үгэнүүдые хэшээлдээ хэрэглэдэг. Иигэжэ буряад хэлэ зааха болоо һаамнай, шабинар литературна хэлээ оройдоо хадуухагүйл.

Эгээл тиимэһээ баруун нютагуудай һургуулинуудта изложени гү, али сочинени бэшэхэдээ, үхибүүд таагүй үгэнүүдые, үгүүлэлнүүдые хэрэглэжэрхидэг аабза. Гадна зарим багшанарай нютагай диалектын үндэһэн дээрэ түрэл хэлээ зааха һэмди гэжэ эрилтэ табидагынь гайхалтай. Хэрбээ тэдэнэй эрилтын ёһоор болоо һаань, «эжы», «дальбараа», «зулзаган», «сар», «хорото шара», «хүхэ буха», «байшан», «гэр» гэхэ мэтын юумэнэй нэрэнүүдэй орондо баруун нютагуудай һургуулинуудта һурагшад «иибии», «шубуунай хүбүүн», «ангай хүбүүн», «үхэр» гү, али «үрхэр», «хэдэгэнэ», «буха шубуухай», «тура», «соол» гээд хэлэдэг, бэшэдэг болохо гүбэ.

Түрэл литературна хэлэеэ һайнаар шудалха хэрэгтэй гэжэ шабинартаа һайса ойлгуулха шухала. Түрүүшээр үхибүүдэй ухаан зүрхэндэ оромоор, һонирхолтой уран зохёолой зүйлнүүдые уншажа үгэхэ юм ааб даа. Тиихэдээ хэрбээ ойлгогдосогүй үгэнүүдэй, үгүүлэлнүүдэй ушарбал, удхыень ойлгуулха хэрэгтэй юм бэзэ.

Баруун аймагуудай үхибүүдтэ ойлгогдохогүй үгэнүүд «Үзэглэл» соошье ушардаг. «Үзэглэлэй» түрүүшын арбан хоёр нюурта гушан табан үгэ бии. Тэдэнэй арбан хоёрынь ойлгогдосогүй. Жэшээнь, «саса», «шан», «сэн», «анха», «шэл», «малшан», «шэлшэн», «аба», «сонхо», «хонхо», «лонхо» гэһэн үгэнүүд баруун буряадуудай хэлэндэ огто хэрэглэгдэдэггүй шахуу. Тиимэ һэн туладань багша шабинартаяа нэн түрүүн словарна хүдэлмэри ябуулха уялгатай болоно.

Ехэнхидээ эхин классай багшаар нютагай хүн хүдэлдэг. Тиихэдээ тэрэмнай өөрөө нютагайнгаа хэлээр яридаг байһаниинь гайхалгүй. Гэбэшье багша хүн һэн хойноо литературна хэлээ һайн мэдэхэ уялгатай юм бэзэ. Тиимэһээ хэшээл дээрээ нютагай үгэнүүдые хэрэглэнгүй, гансахан лэ литературна хэлээр хэлэхэ ёһотой. Теэд...

Нютаг хэлэнүүдэй оршондо буряад хэлэ заахадаа, грамматикада бага саг гаргашалаад, лексикэ, холбоо үгүүлэлнүүдтэ горитой анхарал хандуулбал, туһатай гэжэ һанагдана. Литературна болон диалектнэ хэлэнүүдэй грамматическа формонууд хоорондоо ехэшье илгаатай бэшэ. Сонгоол, сартуул үхибүүдһээ бэшэндэ орфоэпи гэхэ гү, али үгээ зүбөөр үгүүлхэ гурим баһал хүшэр бэшэ.

Бэшэгэй дүримдэ анхарал хандуулхаар ааб даа. Зүгөөр оншыень олоод байбал, энэ хүдэлмэри мүн лэ «үбшэнгүйгөөр» үнгэрдэг.

Тиимэ болохолоорнь, буряад литературна хэлэнэй словарна бүридэлые гэхэ гү, али лексикые үхибүүдтэ һайса ойлгуулха хэрэгтэй гээшэ ааб даа.

Нютаг хэлэнэй оршондо буряад хэлэ заахадаа, бүхы үхибүүдые литературнаар хэлүүлжэ һургажархихам гэжэ дэмышэг юм бэзэ. Зүгөөр үхибүүд литературнаар хэлэжэшье һураагүй һаа, зүбөөр бэшэжэ һураха ёһотой. Тиихэдээ бэшэгэйнь хэлые мүлихын тула бэшэлгын хүдэлмэри горитойгоор хүүлэхэ юм гээшэ ааб даа. Багахан сочиненинүүдые, изложенинүүдые бэшэхэдээ, үхибүүд үгэнүүдээ зүбөөр хэрэглэжэ һураха бшуу.

Бэшэлгын хүдэлмэри н ү ү д ы е шалгаад байхадаа, багша класс соогоо алдуу дутуунуудыень, мүн һайн талыень харуулжа, дэлгэрэнгы шэнжэлэл хэхэ зэргэтэй.

Литературна хэлэнэйнгээ үгэнүүдые ойлгуулхын тула элдэб метод хэрэглэхэдэ болохо. Тэдэнэй нэгэн — үгын удха таалгаар наада эмхидхэхэ. Нааданай янза түхэлынь багшын һанаамгайһаа дулдыдаха. Мүн баһа ханын һонин (газетэ) ехэ үүргэ дүүргэдэг. Ханынгаа һониндо буряад үгэнүүдые оруулһан кроссворд, шараада, таабари, оньһон хошоо үгэнүүдые толилходо яахаб?

Гэхэ зуура литературна хэлэндэ хүүгэдээ һургахын тула уран зохёол уншалга эмхидхэхэ шухала. Тиихэ зуураа словарна хүдэлмэреэ мартахагүй юм ааб даа. Шүлэг, дуу сээжэлдэлгэ, уран һайханай уншалга түрэл литературна хэлэндээ дурлуулха мэргэн зэбсэг.

Буряад литературна хэлээ шудалха гээшэ хүүгэдэй моральна шэнжэ шанарые бүридүүлгэдэ туһалха ушартай. Түрэл парти ба Эхэ орон тухай, эб найрамдал ба хани нүхэсэл тухай уран хурсаар бэшэгдэһэн зохёолнууд айхабтар ехэ үүргэтэй байхал. Хүмүүжүүлгын эрилтэдэ харюусамаар зохёолнуудые буряад хэлэн дээрээ суглуулха гээшэ багшанарай түрүүшын уялга.

П. МАЛАКШИНОВ,
педагогическа эрдэмэй кандидат.

БҮЛЭНЭРТЭ ХАНДАҺАН ҮГЭ

Хори тосхондо тэбхэр сагаан шулуун, һаруул гоё һургуули баригдажа, багша, шабинаргүй бултадаа баярлахын ехээр баярлаа даа.

Энэ һургуули городойхиһоо нэгэшье дутуугүй. Бултадаа шахуу классууд кабинетнэ системээр һуралсадаг болоһониинь бүришье гоё.

Хори тосхоной анха түрүүшын ШКМ һургуулиин гэр ходо һанаандам ородог. Тэрэ үедэ ямар тулюур байгааб даа?! Ганса набтагар хара тэртэй агша бэлэй.

Теэд үшөөл ухаа ороодүй үхибүүд, урмаа таһархаар түрэлхидшье заримдаа ушарна. Юуб гэхэдэ, үри хүүгэднай бага балшарһаа аба, эжынгээ һургаал дахажа хүмүүжэдэг гээшэ ааб даа. Юумэндэ усал хэхэгүй, зоной ба һургуулиингаа юумые өөрынгөө юумэнһээ үлүүгээр һанаан сэдьхэлдээ хадуужа, нарин нягтаар сахижа, хаража ябаха гэхэ зэргээр үхибүүдые хүмүүжүүлхэ ёһотойбди.

Зүгөөр зарим нэгэн ятагаал лэ усал хэхэ, тоомгүй, тоолхогүй ябадал гаргаха, гоё һайхан юумые эреэлхэ, эбдэхэ ааб гэжэ ябадаг. Энэ хадаа гэртээ һургаал багатайһаа болоно гэжэ һанамаар. Наада захань һургуулиин зайн галай лампочка гү, али бэшэшье юумые абашаһан байха. Тиихэдэнь гэртэхиниинь: «Энэ юун лампочкаб, хаанаһаа асараабши?»—гэхэгүйнь гайхалтай. Тиимэл хадань, үхибүүд абаашанал ха юм даа.

Багша бүхэн һурагшадаа нягтаар, сэбэрээр бэшэдэг, юумые наряар абажа ябадаг болгохо гэжэ үргэлжэ оролдодог гээшэ ааб даа. Теэд түрэлхидынь энэ хэрэгтэ ехээр һаналаа табихагүй. Харин үхибүүдэйнгээ дураар элдэб гоё шарикова гүүрһа гэхэ мэтые абажа үгэхэдэнь, багшын үгэ үнэтүй болошоходол гэдэг. Урдань түрэлхид үхибүүдэйнгээ хойноһоо ехэ оролдолго гаргадаг, ямар юумэнэй хэрэгтэй байһые багшатайнь хөөрэлдэдэг агша бэлэй. Үдэр бүхэндэ гэхээр өөрынгөө үхибүүнэй сэгнэлтэ дуулаха гэхэ гү, али хэшээлдэнь орожо шагнахаяа оролдоошо бэлэй. Мүнөө, үнгэрхэдөө, түрэлхидэй суглаандашье ерэжэ үгэхэгүй ябадалнууд гарадаг байна.

Мүн үхибүүдэйнгээ гэрэйнгээ даабариие дүүргэхэдэнь, түрэлхидэй наряар шалгадаг, оролдодог байгаа һаань, һураггүй үрэ ехэтэй байха һэн даа. Иигэжэ түрэлхид һургуули хоёр нягта холбоо байгуулха хэрэгтэ түрүүшынхидынь эдэбхитэй байха һэн гэжэ һанагдана. Юундэб гэхэдэ, мүнөө олонхи хүнүүд хоёр үдэрэй амаралтатай болонхой. Багшанарай ажал хүдэлмэри үдэр гарагай нэгэндэшье барагдаха бэшэ.

И. ТОГТОХОЕВ,
БурАССР-эй һургуулиин габьяата багша.

„БАЯР“ ГҮ, АЛИ „ҺАЛАНЖАБ“...

хүбүүн арбатай. Гурбадахи класс дүүргэхэнь. «Баяр» гэжэ нэрэ дэмы тэрээндэ үгтөө ха гэжэ һанаа. Юундэ гэжэ гү? Иимэл даа.

«Баяр» гэжэ нэрэтэй хүн ходол баяртай, һайхан, дэбтэрнүүдыньшье яла-сала сэбэрхэнүүд байха ёһотой һанадаг байгааб.

нэгэ жаа (жаашье бэшэ, горитойгоор!) эндүүргаа гээшэ хаб. Иимэл даа. Баяртаа эжынь шэб дэ, самса үмдэхүүлээд, һургуулидань эльгээхэ. һээ тараад ерэн гэхэдээ, абаха танаггүй муухай һусадаг: нэгэ һаа, хубсаһа хунарынь шуурхай, үгы шабар шабхада, шорой тооһондо зурашаһан байртэхининь тэрээндэ жэлдээ хэдэн сүүмхэ абажа Баяртай ямаршье сүүмхэ тэсэдэггүй, булангаадэрөөд, хухараад, һангиршаха.

дэбтэрнүүдыень хараһан һайт: тогооной балл, дагадха хара болошонхой, хуудаһануудынь ай, удархай.

һалан, муухай хүбүүндэ яахадаа «Баяр» гэжэ үгэхэ юм? «Һаланжаб» гээ һаа, зохихо бэшэ гү? гэжэл һанагшаб.

арай дунда иимэ һалан аад, гоё нэрэтэй үхибүүд ? Биил һаань, загсада гү, али сомоной зүблэлдэ жэ, нэрыень «Һаланжаб» гэжэ болгуулха ябуулга ты. Зай гү? Хүн бүхэн өөртөө таараха нэрэ зүүжэ э!..

Ц. ДОНДОГОЙ.

ХОЛЫН ИНТЕРНАТ ҺУРГУУЛИДА

Һаяхан бидэ Баунтын аймагаар ябаабди. Багдаринай интернат һургуулида хүрэгдөө. Тэрэниие БурАССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Георгий Михайлович Зарубин толгойлдог.

Тэрэ һургуулида 240 үхибүүд һурана. Эдэнэр—орошодой, малшадай, зоригто ангуушадай хүүгэд. Эхэ, эсэгэнэрынь хүбшэ тайга соогуур тараһан бишыхан һууринуудта, үбэлжөөнүүдтэ ажаһуудаг хадаа, хүүгэдээ интернадта үгөөд, ниитын үйлэдбэридэ, ажалда һанаа амарханаар хабаадаха аргатай болоно бшуу.

Үхибүүдынь интернат һургуулида гансахан үзэг бэшэгтэ һуралгаар хизаарладаг бэшэ, харин бэшэшье һайн һайхан юумэнүүдтэ дададаг. Энэ һургуулида хүмүүжүүлгын талаар юун хэгдэнэб гэжэ хаража үзэе.

1. В. И. ЛЕНИНЭЙ МУЗЕЙ, ТЭРЭНЭЙ ҮҮРГЭ

Һүүлэй үедэ олон һургуулинууд өөһэдтөө Ленинэй музейтэй болонхой. В. И. Ленинэй музей Багдаринайшье интернат һургуулида бии болгогдоо.

Зүгөөр һургуулиин коллектив ёһо дүүргэхын тэдысэ музей эмхидхээ бэшэ. Тэрэ музей ниитэполитическэ хүдэлмэриин түб гуламта болоно үтэхэ үүргэтэй. Тиимэ һэн туладань баян материал суглуулха гээшэ музей эмхидхэгшэдэй түрүүшын зорилго байгаа.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие музейн совет ябуулдаг. Соведэй бүридхэлдэ гансашье хүмүүжүүлэгшэд бэшэ, мүн һурагшад оролсодог.

Баян материал сүглүулхын тула Эхэ оронойнгоо олон музейнүүдтэй бэшэг бэшэлсэнэ. Тэдээнһээ үнэтэ материалнуудые абана. Тиигэжэ, Ленин тухай, тэрэнэй нүхэд тухай айхабтар ехэ юумэн суглараа.

Түүхын гү, али литературын хэшээлнүүд, классһаа гадуур хүмүүжүүлгын хүдэлмэринүүд В. И. Ленинэй музей соо үнгэргэгдэдэг. Шадамараар, сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмөөр хэшээлнүүд эндэ оло дахин болоо. Тиимэһээ үхибүүд Ленинэй музей соо ороходоо, нэгэл тиимэ, ондоохонуудболошодог гэжэ бидэ ажаглаабди.

2. ЭХЭ ОРОНДОО ДУРЛАЛГА

Нютагайнгаа хүбүүдтэй — Советскэ Союзай Геройнууд Н. М. Редковский, И. А. Руденко гэгшэдтэй һурагшад бэшэлсэдэг. Тэдэ нүхэд 1966 ондо нютагтаа айлшалхадаа, үхибүүдтэй уулзаһан, хөөрэлдэһэн байгаа. Геройнуудай бэшэгүүд шабинарые ерээдүйн ехэ хэрэгүүдтэ бэеэ мүнөөнһөө балдахые уряалдаг, патриотическа хүмүүжүүлгэдэ туһалдаг.

Нютагайнгаа баатарнуудтай бэшэлсэхэ гурим хизаар ороноо шэнжэлхэ музей эмхидхэхэ һанамжа түрүүлжэ болоо. Тэрэ музей ябажа байгаа һуралсалай жэлдэ эмхидхэгдээ.

Баунтын аймаг түүхээр, ашагта малтамалаар баян гүб даа. Тиимэ хадань баһал баян материал суглараа.

Гансахан ашагта малтамалай 60-аад ондо ондоо зүйлнүүд музейдэнь бии. Тэрэ музейдэнь аймагай карта гоёор хэгдэнхэй.

Музейн материал дээрэ үндэһэлэн, һурагшад хизаар нютагаа алишье талаһаань шэнжэлэн үзэхэ аргатай болоо. Энэ хадаа ехэ удха шанартай. Юундэб гэхэдэ, эндэһээ эхилжэ, үхибүүд Эхэ орондоо дурладаг, тэрээгээрээ омогорходог болоно ха юм. «Эхэ оронши — эхэ нютагһаа эхилдэг» гэһэн үгын удхые багшанар хүүгэдтэ ойлгуулжа шадаа гэжэ һанамаар.

3. ГОЁ ҺАЙХАНДА ХЭН ДУРАГҮЙБ!

Хүн бүхэн түрэлхиин нэгэ бэлигтэй байдаг юм гэжэ хэлсэдэг. Тиимэ һэн тула хүн бүхэн гоё һайханиие ойлгохо дуратай байха. Зүгөөр тэрэнииень саг соонь һалбаруулха гээшэ хүмүүжүүлэгшэдэй зорилго.

Энэ зорилгоёо Багдаринай интернат һургуулиин коллектив һайн ойлгонхой. Эндэ культурын хэшээл хэгдэдэг, саг үргэлжэ уран һайханай самодеятельностиин кружогууд хүдэлдэг.

Дуу, хүгжэмдэ үхибүүдые багаһаань дурлуулха гээшэ угаа ехэ удха шанартай гэжэ бидэ мэдэнэбди. Тус зорилго бэелүүлхын тула элдэб янзын аргануудхэрэглэгдэнэ. Тэдэнэйнь нэгэн — хүгжэмтэ линейкэ. Уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ А. И. Матвеева, баянист И. Н. Белов гэгшэд бүхы үхибүүдые жэрылтэн зогсоогоод, нэгэ хүн шэнгеэр дуулуулжа һургахын тула ехэ юумэ хээ даа.

Хүгжэмтэ линейкэдэ зогсоһон хүүгэдэй Эхэ орон, түрэл парти тухай дуунуудые һүр жабхалантайгаар дуулахыень шагнахадаа сэдьхэл баяраар халиха юм.

Эндэ совет композиторнуудай, буряад болон оротон арадуудай дуунууд репертуартань оролсоно. Тэдэ дуунуудыеородшье, буряадшье, оротоншье үхибүүд адли бэрхээр гүйсэдхэнэ.

Нэрлэгдээшэ интернадта олон яһатанай үхибүүд һуралсана. Бэрхэ дуушадай дунда Валера Найкапчин (оротон), Ким Потемкин (цыган), Саша Дармаев (буряад), Света Осипова (ород) гэгшэдтэй ушархат. Бүхы һурагшад нэгэ айлай үхибүүдтэл, эбтэй эетэйнүүд.

Оротон дуу, хатаршадай ансамбль яһала ехэ амжалтатайгаар хүдэлнэ. Тэрэ ансамбльда 35 оротон үхибүүд хабаадалсана.

Үхибүүд хүдөө гаража, орошодто, малшадта, геологуудта айлшалжа, бэлиг шадабаряа харуулжа баясуулдаг заншалтай.

Бүхы эдэ хүдэлмэри багшанарай коллективнэ ажалай үрэ дүн. Хэшээл гү, али классһаа гадуур хүдэлмэри хүмүүжүүлхы удха шанартай гэжэ багша бүхэн ойлгодог.

И. АНГАРХАЕВА,
республикын гэгээрэлэй министерствын инспектор.

«ШЭМЭЭГҮЙ! ШАЛГАЛТА...»

Репортаж

Хото, хүдөөгэй найман жэлэй, дунда һургуулиин богонһо алхажа оробол, нимэрхүү үгэнүүдтэй сонсохолнуудые обёорхобди. Һаянай хаа хаанагүй шалгалтанууд эхилжэ, наймадахи, арбадахи классай хидай хэр юумэ ойлгожо гараһаниинь элирбэ.

Бидэ Улаан-Үдын нэгэдэхи интернат һургуулида ерэбэбди. Һургуулиин хоёрдохи дабхарта оршодог актова зал соо 34 хүбүүд, басагад таршуу столнуудай саана һуунад. Эдэнэр мүнөө гүрэнэй шалгалта барихань. Бултанайнь досоо нэгэ тиимэ жэгтэй. Заримануудынь зүрхэн ёг гээд абана ха. Ямарнууд темэнүүд байгша ааб? Маяковский? Фадеев? Али Пушкинай лирикээр гү? Үүдэнэй хажуудахи стол дээрэ хэрэгтэй болохо дабхар гэжэ багсаагдаһан номууд эмхитэйгээр табягтай. Мүнөө зохид лэ болоо гэшэ ха: шүлэгүүдые гү, али поэмын хэһэг сэжэлдэнээшэ мартажархёо һаа, али юумэ гү, гар дорош ном байха! Хүлеэхэдэ, саг ямар удаан ябагшаб? Үшөө хори минута. Дорошог зүрхэтэйшүүл зал соогуур ябажа, столой ойро ошоод, номуудые ирасагаана. Зариманиинь сонхо дээгүүр табяатай тэрэнгиин дэльбэнүүдые үндөөд абана...

Үглөөгэй юһэн саг. Үүдэн нээгдэжэ, шалгалтын комисси орожо ерэбэ. Ассистентнүүд һурагшадта саарһа хубаана. Комиссиин түрүүлэгшэ конвертын үрөөһэн хажууһаа хайшалаад, сочинениин гурбан темэ гаргаба. Тэдэнь тэрэ дары самбарта бэшэгдэбэ: «Революциин сээжэдэ ленинскэ зүрхэн мүнхэ сохилжо байхал» (В. В. Маяковскиин «В. И. Ленин» гэжэ поэмээр). Олонхи һурагшадай шарай-да баярай тэмдэг. Маяковскиин поэмые һайн мэдэхэ ха гэжэ һанахаар. Хоёрдохиинь — «Гри. Добросклоновой образ» (Н. А. Некрасовай «Русьда хэн һайн һуудаг бэ» гэжэ поэмээр). Удаадахиинь — «Намда бии байгаа бүхы һайн юумэн номуудай ашаар олдоо юм» (М. Горький).

Литературын багша — Декабрина Ошировна Занданова — байһал сэдьхэлээ доһолонхой. Табадахиинаа хойшо эдэнэйдэ заана. Хэн ямараар амилдаг бэ гэхэһээ наагуур шабинараа мэдэхэ болонхой ааб даа. Хоёрдохёо эдэнэйдэ шалгалта барюулжа байна: наймадахи класста изложени баригаар бэшээ бэлэй. Харин мүнөө ялдагдаа ааб? Булта бэшэжэ аабза, унаха хүн байхагүй гэжэ этигээшье һаа, һанаа зоборитой. Зуу дахин өөрөө шалгалта барижа байгаа һаа, һурагтүй дээрэ һэн.

— Үхибүүд! — гэжэ багшаһанһ һүгшэнгэ хэжэ...

Классшье хүдэлжэ эхилбэ. Хахадань шахуу түрүүшын темэдэ «аһашаба» хэбэртэй. Тиихэдэ, Наташа Гармажапова Добросклоновой образ тухай бодомжолно. «Мүнөөдэр бидэ һаһан соогоо хоёрдохёо шалгалта барижа байнабди. Баяртайшье, гунигтайшагчье шэнги байна даа, — гэжэ Наташа оролто соогоо бэшэнэ. — Һургуулияа одоошье дүүргэжэ, ажабайдалай замда гарахамнай гэжэ һанахадаа, баярлахаш. Юундэ гунигтайб гэбэл, бидэ дахин эндэ ерэхэгүй ха юмбибди, дахин «табануудтаа», «хоёрнуудтаа» һэгшэжэ гү, али голхоржо ябахаяа болигдохонь. Ерээшье һаа, мандагаргууд, томоотойнууд болонхой, хана унаада гансал өөһэдтөө ойлгостой холторхойхонуудые обёорхобди». Энэ басаган ородоор бэшэхэдээ ябаһа шадамар байна: үгэнүүдынь һүүри байра олонхойнууд, ульгамууд.

— Литературын олимпиадын лауреат гээшэ, — гэжэ Декабрина Ошировна омогорхон дуулгана. — Бэрхэ басаган даа...

Балтатарова Клава Маяковскиин поэмээр бэшэжэ оробо. Бална багарханаар лэ эхилээд һуугаа һэн, тэрэл зангаараа түгэсхөө бэзэ гэжэ һанагдана.

Наймадахи класс. 33 һурагшад. Эдэнэр һаһан соогоо анха түрүүшынгөө шалгалта барижа эхилбэ. Алгебраар хэр мэргэн, хурдан ухаатай байһыень, хэр оншотой шадабаритай болоһыень хоёр бариантаар үттэһэн нэгэ-нэгэ бодолго, хоёр жэшээнүүдые элирүүлхэ. Үхибүүд сэхэ ородоодсотойгоор бодохо юм. Нэгэ хүбүүн нидхэжэ урцылган һуужа, элдэб аргаар бодолгын онһыо таахаяа оролдоно. Ухай! Минии гэбэ — тулхюур олдобол ха. Нээрээшье, бодолгонь хүнгэн харгыдаа орожо, сүлөөтэйгөөр амилан, үнөөн хүбүүн жэшээнүүдтэ хадаба. Математикын багша С. Б. Халбаева шабинарайнгаа хүсэндэ этигэнги. Зүбшье ааб даа: эдэнниеэн нилээхэн «элдэжэ», уравнениин амта танюулаа, жэшээнүүдые бодожо һургаа бшуу.

Хүлэртэрөө хүдэлжэ һууһан үхибүүдтэ һаалта хэхэгүйн тула, шалгалтаяа һайн тушаахын юрөөл аман соогоо хэлээд, һэмээхэн гаража ошоо һэмди. Шэмээгүй! Шалгалта эхилбэ..

Ц. ЦЫРЕНОВА.

ҺУРГУУЛИЯА ДҮҮРГЭЭД...

Мүнөө жэлдэ Загастайн дунда һургуулиие 71 хүбүүд, басагад дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абажа гараха юм. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр сүлөө забгүйтөөр шалгалтадаа бэлдэжэ байнад.

Дунда һургуули дүүргээд, эрдэмээ саашань үргэлжэлүүлхэ зорилготой залуушуул эндэ олон. Жэшээлхэдэ, дээдэ һургуулида 29, техникумүүдтэ 20 һурагшад шалгалта барихаяа мэдүүлнэ.

Мүн автомашина жолоодохо, түрэл нютагтаа үлэжэ хүдэлхэ залуушуул тус һургуули дүүргэхээ байгшадай дунда олон.

М. ЦЫРЕНОВ.

Сэлэнгын аймаг.

СПОРТЫН ИНДУСТРИ, ХҮДӨӨГЭЙ СПОРТ ТУХАЙ

Иимэ хоёр асуудалда зорюулагдаһан пресс-конференци майн 26-най үдэр Москвада Журналистнуудай түбэй байшан соо болоһон байна. СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультурын ба спортын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Г. М. Рогульский журналистнарта хөөрэхэдөө, спортын индустриин хүдэлмэрилэгшэд хадаа «Спортивна болон туризмын элдэб хэрэгсэлнүүдые элбэг ехээр үйлэдбэрилхэ, тэрэнэй ассортиментые үргэдхэхэ, шанарыень һайжаруулха тухай» СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолые бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ байна гэбэ. Физкультура ба спортын комитет хадаа хүнгэн промышленностиин, нефть болбосоруулгын, нефтехимиин промышленностиин министерствэнүүдтэй суг хамта шухала хэмжээнүүдые хараалһан байна. Эдэнь манай ороной үргэн ниитэ физкультурнигууд болон спортсменүүдые богонихон хугасаа дотор эрхим шанартай хэрэгсэлнүүдээр ћангаха ябадалда туһалха байна.

— Мүнөө хүдөөгэй спортын хүдэлөөндэ арбан гурба миллион хүн оролсоно. Тэдэнэй мэдэлдэ 797 стадион, 9,5 мянган спортын комплексно барилганууд, футболой 50 мянган талмайнууд бии. Гэбэшье эдэ бүгэдэмнай спортдо угаа ехэ дуратай боложо байгаа хүдөөгэй залуушуулай эрилтые хангажа шадахагүй байна, — гэжэ хүдөөгэй һайн дуранай спортивна бүлгэмүүдэй түбэй соведэй эмхидхэлэй бюрогой түрүүлэгшэ П. А. Соболев пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ. — Орон доторхи хүдөөгэй бүхы районуудай түбүүдэй гурбанай хоёр хубинь стадионуудтай үшөө болоодүй. Колхоз, совхозуудай зургаанай нэгэ хубинь спортивна талмайнуудтай. Спортын бүхэсоюзна федерацинууд хүдөөгэй спортдо анхаралаа үшөөл багаар хандуулна. Харин эндэһээ, хүдөө нютагуудһаал спортын баатарнуудые — ерээдүйн Колчинтан, Капитоновууд, Жаботинский мэтэнүүдые бэдэрхэ, элирүүлхэ ёһотой.

Хүдөөгэй һайн дуранай спортивна бүлгэмүүдэй шэнээр байгуулагдаһан түбэй совет хадаа хүдөөдэхи физкультурнигуудые нэгэдхэн, спортые хүгжөөхэ, өөһэдынгөө зэргэдэ шэнэ физкультурнигуудые — үшөө «хахалагдаагүй шэнэ газарай» түлөөлэгшэдые элсүүлхэ зорилго урдаа табиха ёһотой.

(ТАСС).

БУУ ЗЭБСЭГ, БУЛАД ГУУРҺА БАРИН...

1939 оной майн тэн һэн... Тэрэ үедэ би Эрхүүгэй юридическэ һургуулиин курсант байгааб. Нэгэтэ намайе Эрхүү хотын военкомадта дуудажа, армида мордохо захиралта үгэбэ. Тиин удангүй Шэтэ хото, Забайкальска сэрэгэй округой политуправлениин мэдэлдэ ерэбэб. Шэнэ газарта ерэхэдээ, Буряадай журналистнууд ба уран зохёолшод Цырен Нимаев, Дарижаб Дамдинов, Даба Баирбиликтуев болон бусад нүхэдтэй уулзаа һэм.

Бидэнэр дайнай үеын ёһо гуримаар ажаһуужа эхилбэбди. Тэрэ үедэ Халхын-Голой райондо шанга байлдаан боложо байһан юм. Халдан ороһон дайсаниие жада бариһан сэрэгшэдтэл адляар хурса гуурһанай хүсөөр даралсаха гэһэн зорилго армида татагдаһан журналистнуудай урда табигдаһан байна. Бидэнэр монгол хэлэн дээрэ «Монгол арад улас» гэдэг газетэ, олон янзын листовконуудые гаргажа эхилһэн байнабди.

Үглөө бүри шэнэ газетэ, листовконуудые самолёдто ашажа, дайнай боложо байһан газар тээшэ эльгээдэг байгаабди. Зарим журналистнууднай дайнай боложо байһан газарта ошодог байба. Манай хани хүршэ Монголой Арадай Республикын, мүн совет сэрэгшэдэй дайшалхы хэрэгүүд тухай материалнуудые тэдэнэр суглуулдаг, бэшэдэг, газетэдэ толилдог һэн. Иигэжэ манай ажал дайнай илалтаар түгэстэр үргэлжэлһэн юм.

Тэрэ үеын газетэнүүдһээ хайшалжа абаһан материалнууд намда мүнөөшье олон бии. Тэдээн дотор япон-манжуур сэрэгүүдэй Монголой Арадай Республикын хилэ шадар уй бута сохигдоһон тухай бэшэгдэһэн байдаг. Августын 28—29-нэй һүниин турша соо Японой эзэрхэг түримхэй сэрэгүүдэй үлэгдэлнүүд уй бута сохигдожо, совет-монгол сэрэгшэд амжалтатайгаар урагшаа дабшан, МНР-эй хилэ шадарай нютаг дайсанһаа сүм сүлөөлэгдэһэн байна гээд газетын мэдээсэлнүүд дотор хэлэгдэнэ.

Халхын-Голдохи байлдаанай амжалтатайгаар дүүрхэдэ, бүлэг журналистнуудта баясхалан хүргэгдэжэ, инаг дурата Эхэ оронойнгоо улам һалбархын түлөө эршэмтэйгээр хүдэлхыемнай сэрэгэй командовани хүсэһэн байна.

Урзанда жэл август һара соо амаралтада гаража, аяншалгын путёвкоор Монголой Арадай Республикын ниислэл — Улаан-Баатар хото ошоһон байнаб. Туулын голой саада тээхи Зайсан толгой дээрэ, Совет Армиин хүндэдэ бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ зогсооб. Тиихэдээ 1939 оной зунай шанга байлдаан соогуур монгол арадай эрхэ сүлөөгэй түлөө амиһаяа үгэһэн дайшалхы нүхэдөө дурдан һанаа һэм.

Халхын-Голой шанга тулалдаанай илалтаар түгэсхэгдэһэнһөө хойшо гушан жэл гүйсэхэнь. 30 жэлэй урда тээ бидэнэр монгол ханинартаа хамта шуһаяа адхан, илалта туйлаһан байнаб.

Дайшалхы мэргэжэл... ридамнай шанга шалгал... һон 1939 оной Халхын-Г... халуун үдэрнүүдтэ ... хэблэлдэ хабаадалсаһан... тадаггүйб. Мүнөөшье ... ский аралда Хитадай ... этэгээдүүдэй хэһэн хара... хай ябуулгануудые эрид ... шаан, тэрэ үдэрнүүдэй ... нуудта манай сэрэгшэ ... унаһандань сэдьхэлээ ... дэлгэһэн байнаб. Фа... тахалһаа бүхы дэлхэйе ... Японой милитаристнууд... тадай газарһаа намнан ... һэн совет арадай хүбүү... даһаа маоистнууд буу ... бодоо. Тиигэбэшье совет ... бүхөөр хамгаалагдадаг ... ниие хитад гүрдөөшэд ... гөө бэе дээрэ мэдэрһэн ...

Д. ГОМБ...

СССР-эй Журналист... холбооной ...

СУЭЦ:

ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

Июниин 5—араб оронуудай ажалшадтай, арадуудтай һанал нэгэдэлгын уласхоорондын үдэр

1967 оной июниин 5-да Израиль сэрэгэйхидэй харата муухайгаар добтолхын урда тээ Суэцэй ямар байһыень бии һайнаар һананаб. Суэц урда зүгэй хүн зон олонтой шууяатай портовой город байһан юм. Уйтан үйлсэнүүдтэнь элдэб олон хэлэн дээрэ дуугаралсадаг хүнүүд олоороо ябадаг байгаа. Тоо томшогүй магазинуудай алаабхинуудай нилээд олониинь тротуарнууд дээрэ түхеэрэгдэнхэй байдаг һэн. Нютагай элдэб һонирхолто зүйлнүүдэй, хэдэн арбаад океанай суднануудай шууд сэхээр ябажа гарадаг ехэ портдо шухала болодог бусад олон зүйлнүүдэй ябаһан хүнэй хараһаар байтар ехэ шадабаритайгаар бүтээгдэдэг олон тоото мастерскойнууд байдаг һэн.

Суэц порт байхаһаа гадна, худалдаа наймаанай центр болодог байгаа. 250 мянга гаран хүн зонтой энэ город революциһаа хойшо үнгэрһэн жэлнүүдэй турша соо нефтехимическэ промышленностиин Африкадахи томо центр болоһон байна. Суэцэй эрхим һайнаар бодхоогдоһон нефть шанаржуулдаг заводууд, бусад предприятинууд тэндэһээ бүри холуур мэдээжэ болонхой, ОАР-ай экономикодо шухала үүргэ дүүргэдэг байгаа.

Мүнөө Суэц тад ондоогоор харагдана. Хүнүүд харагдадаггүй шахуу гэжэ болохоор. Магазинуудай олонхи витринэнүүд, мастерскойнуудай сонхонууд түмэр ба модон стабинуудаар бүхөөр хаагданхай. Артиллериин буудалгануудһаа хүн зониие хамгаалхын тулада үйлсэнүүдтэ, талмайнууд дээрэ ехэ ба багашье бүхэлэлтэнүүд, мүн бомбоубежищинүүд түхеэрэгдэнхэй.

Портдо урдынхидал адли бэшэ хонжэн болонхой. Хоёр жэлэй урда тээ дэлхэй дээрэхи шухала уһан замуудай нэгэн байһан Суэцкэ канал дээрэ Израилиин эзэрхэг түримхэй ябуулга хэһэнһээ уламжалан, суднануудай ябахаяа болиһонһоо гадна, Суэцкэ канал шадарай бүхы городууд египетскэ хамгаалалтын түрүүшын зэргэ бололсоһон байна. Суэц шадарай зарим районуудые Израилиин сэрэгүүдэй эзэлжэ байһан газарһаа 200 метрһээ үргэн бэшэ зуруу уһан хубаарилдат юм.

Каирһаа город уруу ерэһэн харгыгаар ябахадаа, хамагай түрүүндэ хүнэй байхаяа болиһон һомоной олон тоото тэһэрдэһэнүүдээр мэнэ һаяхан соо сохюулһан хананууд ба үүдэнүүдтэй, тэһэрһэн сонхонуудтай, сүмэ сохюулһан ханануудтай гэрнүүдые ажаглан хаража болохо байна. Израилиин томо буунуудай һомонуудай тудаһан дээрэһээ иимэ гэмтэлгэнүүд болоһон байгаа бшуу. Томо буунуудаар Суэцэй кварталнуудые зэрлигээр буудаһанай мүр сараанууд каналда дүтэлхэ тудам бүри элеэр харагдана. Хэдэн олон зуун байрын гэрнүүд, һургуулинууд, больницанууд бүрин һандаргагданхай гү, али гэмтээгдэнхэй.

Израиль эзэрхэг түримхэйшүүлэй Суэцкэ канал дээрэ хүрэжэ ерэһээр хоёр жэл үнгэрөө. Гэбэшье империализмын хүсэнүүдээр дэмжэгдэдэг Израилиин зонхилхы этэгээдүүд, дэлхэйн олониитые үбайгүйгөөр үһэрин, өөһэдынгөө эзэмдэһэн араб газарнуудые нэтэрүүгээр барижа байһан зангаараа. Израилиин хэтэрмэ этэгээдүүд «Зургаан үдэрэй турша соо болоһон дайнай» үедэ өөһэдынгөө эзэлһэн газар нютагуудые элитээр эсэслэн эзэлхэ номнол хэнэ, сэрэгэй шанжэтэй болгогдоһон, бэхижүүлэгдэһэн бүхэли һуурин газарнуудые, мүн буудалдаа зогсоогдоһон хилые зүбшуулан, зурууд бүхэлэлтэнүүдые байгуулна.

Суэцкэ каналай бүхы зүүн эрьеые зүбшуулан, израилиинхид олон һарын турша соо «Барлевай линиие» — Израилиин генеральна штабай начальнигай нэрээр иигэжэ нэрлэгдэһэн бүхэлэлтэнүүдые түхеэрһэн байха юм. «Барлевай линидэ» түшэглэн, ОАР-та баалалтаяа шангадхаха, һүгэдэхыень тэрэниие баадхаха һанаашалгатай байһанаа израиль хэтэрмэ этэгээдүүд нюудаггүй байгаа. «1967 онһоо хойшо Израиль шэнэ эзэрхэг түримхэй ябуулгада бэлэдхэл хэжэл байһаар. Эрилтэнүүдые хэхэ арга боломжотой болохын тулада арабуудта шэнээр үргэн добтолго хэхэдэ таарамжатай үеые мүнөө Израиль хүлеэжэ байна гэжэ бидэнэр тоолонобди» гээд ОАР-ай гүрэнэй информациин албанай түлөөлэгшэ һаяхан хариин корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусахадаа онсолон тэмдэглэһэн байна.

Гэбэшье ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүд 1967 ондо эзэрхэг түримхэй ябуулгын хэгдэхын урда тээхидэ орходоо мүнөө бүри ехэ хүсэтэй болонхой гээд Араб социалис союзай гүйсэдхэхэ дээдэ комитедэй гэшүүн Д. Дауд һаяхан зааһан байна. Израиль эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүгээр хуурай газар дээрэ, агаарта, далай дээрэ Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй һүүлэй үедэ хэһэн амжалтатай байлдаанууд энээн тухай гэршэлжэ үгэнэ. Египедэй зэбсэгтэ хүсэнүүд өөрыгөө хамгаалаад лэ һуухаяа болёод, һүүлэй үедэ элэбхитэй хамгаала... хэжэ, канал шадар суга... дайсанай сэрэгүүд болон... артиллереэр шангаханаар... болоо. Зүб зүйтэйгөөр үгта... харюуһаа «Барлевай лини... хэг түримхэйшүүлые аба... нагүй. Атиллереэр шанга ... гуудай болохоо Израили... тэнүүдэй нилээд ехэ хуби... гагдаа.

Египедэй артиллериин ... дараха шадалгүй байжа, ... долдо ороходоо, израиль ... римхэйшүүл канал шадара... болон һуурин газарнуудта ... гэй хүн зониие буудажа ... на. «Израилиинхид город... һэн хүн зониие мэтдүүл... дуулхые, буудалгануудһа... түбэгшээн айжа байхыень ... баадхахые хүсэнэ. Гэбэш... сэлһоонь ямаршье ура... Суэцэй хүн зон урда мэт... дорюунууд зангаараа» г... губернатор Хамид Махмуд... лэһэн байна.

Эб найрамдалай, арадуу... гүй байдалай хэрэгые ... лодог бүхы хүнүүд, Дут... шахардуу шанга байдал... байхаяа болиһой гэжэ ... нүүд маанадые дэмжэнэ г... түримхэй ябуулгын хойш... усадхахын түлөө үнэн ... хэжэ байһан бүхы араб а... ги египедэйхид мэдэнэ. Х... дэр Советскэ Союз, ... циалис оронууд өөһэдые... жэнэ гэжэ тэдэнэр мэдэнэ.

А. К...

ТАСС-ай коррес...

Суэц—Каир.

КПЧ-гэй ПРАЖСКА ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

ПРАГА. (ТАСС). КПЧ-гэй Пражска горкомой пленум тухай мэдээсэлые ЧТК агентство дамжуулаа. КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Г. Гусак, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй правительствын түрүүлэгшэ О. Черник, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, Чешскэ областьнуудта партийна хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ талаар КПЧ-гэй ЦК-гай бюрогой түрүүлэгшэ Л. Штроугал, КПЧ-гэй ЦК-гай секретарь Й. Кемпный пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаа.

Горкомой нэгэдэхи секретарь Б. Шимонэй тушаалһаа буулгые пленум зүбшөөгөө. Чешскэ областьнуудта партийна хүдэлмэри хүтэлбэрилхэ талаар КПЧ-гэй ЦК-гай бюрогой гэшүүн О. Матейка һунгагдаа. Тэрэ ниислэлэй юһэдэхи районой партийна комитедэй нэгэдэхи секретариин тушаалые мүнөө хүрэтэр дааһан.

ФКП-гэй ЦК-гай пленумэй резолюци

ПАРИЖ. (ТАСС). Президентын һунгалтын нэгэдэхи турай дүнгүүд тухай асуудал хаража үзэхэдөө, француз Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум хадаа Францын политикые шэнэдхэхын түлөө оролдолго гаргадаг бүхы хүнүүдые һунгалтын хоёрдохи турта хабаадалсахаһаа бэеэ барихыень уряалһан резолюциие һайшаагаа.

ПОЛЬШОДОХИ ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

ВАРШАВА. (ТАСС). ПНР-тэ июниин 1-дэ болоһон сеймэй һунгалтын дүнгүүд тухай коммюникее гүрэнэй һунгуулиин комисси июниин 2-то тунхаглаа. 20.642.449 хүн гү, али бүридхэлдэ абтаһан бүхы һунгагшадай 97,61 процентнь һунгалтада хабаадаа. Арадай нэгэдэлэй фронтын кандидадуудай түлөө 20.473.114 хүн гү, али һунгагшадай 99,22 процентнь дуугаа үгэһэн байна.

ПАП агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, шэнэ зарлалай сеймэй 460 депутадуудай тоодо ПОРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Владислав Гомулка, ПНР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Мариан Спыхальский, ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Юзеф Циранкевич, Польшын бусад хүтэлбэрилэгшэдороно.

Юумэнэй сэн хүндэрнэ

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО. (ТАСС). Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй сэн эндэ дахяад дээшэлээ. Июниин 2-һоо эхилэн Бразилида хилээмэ-булочна зүйлнүүдэй сэн 18—20 процентээр, кондитерска зүйлнүүдэйхи 35 процентээр нэмээ.

Хубсаһа угаалгын ба химическэ аргаар сэбэрлэлгын түлөөһэн дунда зэргээр 20 процентээр нэмэһэн байха юм. Город шадарай поезднуудай биледүүдэй сэн Рио-Де-Жанейрэдэ 50 процентээр нэмээгдэһэн байна.

Урда Вьетнамдахи дайн байлдаан

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамда арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделениинүүдэй таһалгарягүй добтолгонуудые хэжэл байһанһаа уламжалан, американо-сайгон сэрэгүүд ехэ хохидолдо ороно.

Тхыатхиен провинцида байрладаг туһамаршадай 1-дэхи дивизиин нэгэдэхи полкые майн 27-до арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй подразделениинүүдэй гэнтэ добтолходо. Сайгоной сэрэгүүдэй 450 гаран солдат ба офицер алуулһан гү, али шархатаһан байна. Часай турша соо болоһон байлдаанай үедэ патриодууд полкын штабые усадхаа, дайсанай ябаган сэрэгэй ротые, артиллерийскэ батарейе хүсэдөөр хүлһөөнь буулгаа.

Мүн лэ энэ үдэр Контум провинцида ябуулга хэдэг арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй частьнууд провинциин түбһөө баруун-урагшаа 13 километртэ 130 шахуу американ сэрэгтэ алба хэгшэдые хороогоо.

Зялай провинцидахи 14-дэхи стратегическэ харгы шадар майн 28-да патриодуудай гэнтэ добтолго хэһэнһээ уламжалан, американ подразделениинүүд 150 гаран алуулһан гү, али шархатаһан хүнүүдые байлдаанай поли дээрэ орхёод ошоо.

Космонавтнуудай уулзалга

ПАРИЖ. (ТАСС). Бурже аэродром дээрэ аэронавтикын ба космосой уласхоорондын XXVIII салон эмхидхэгдэнхэй. Эндэ совет ба американ космонавтнуудай уулзалта болоо. В. А. Шаталов, А. С. Елисеев «Аполлон-9» гэжэ американ онгосын экипажай гэшүүд Макдивитт, Скотт, Швейкарт гэгшэдтэй хамта СССР-эй болон США-гай павильонуудай экспонадуудые хараа.

Хитадта боложо байһан үйлэ хэрэгүүд тушаа

Нютаг нютагуудта маоистнуудай байгуулдаг «шэнэ гуримда» эсэргүүгээр Дотор Монголдо олониитын буһалгаануудай болоһон тухай һүүлэй үдэрнүүдтэ мэдээжэ болоо. Мүнөө Дотор Монголой найман аймагта, хоёр городто буһалгаан болоһон байна. Бага яһатанай ажаһуудаг энэ районой нютагай засагай органуудые намнан тарааха ба шахтануудтахи өөһэдэйнь «ревком» байгуулха һэдэлтэ Пекинэй түлөөлэгшэдэй хэһэнэй һүүлээр тулалдаан болоһон байха юм. Дотор Монголой ниислэл Хүхэ-Хотын радиостанциин дамжуулһанай ёһоор, энэ болоһон буһалгаанда «түрүүлэгшэ Маогой хараа шугамда эсэргүү харшаар хандадаг хүнүүд хабаадаһан байна». Радиогой мэдээсэһэнэй ёһоор, тэдэниие дарахын тулада «Н-скэ сэрэгэй часть» хэрэглэгдээ. «Маогой политикые бэхижүүлхээр армиин бэлэн байһые эрид шанга хэмжээнүүд үшөө дахин гэршэлжэ үгэнэ» гээд дамжуулга соо онсолон тэмдэглэгдэнхэй.

Дотор Монголдо болоһон шуһата үйлэ хэрэгүүдэй сууряан Хитадай ниислэлдэ хүрөө. Танигдаа мэдэгдээгүй зоригтой хүнүүд гэрэй ханануудта, хашаануудта тэмдэглэлнүүдые хээ. Хүн зониие зэбсэгэй хүсөөр дараһанай түлөө харюусалгые Дотор Монголой «ревкомой» түрүүлэгшэ, тэрэшэлэн Пекинэй сэрэгэй округой командалагшын орлогшын, Дотор Монголой сэрэгүүдые командалагшын тушаалнуудые даагша Тэн Хай-циндэ тэмдэглэлнүүдые хэгшэд тохоно. Тэрэ хадаа «ревкомуудай» бусад элитэ сэрэгэй-хүтэлбэрилэгшэд шэнги КПК-гай IX съездээр маоис «центральна комитедэй» составта оруулагдаһан байна.

Нютаг нютагуудта, мүн «ревкомууд» дотор тэмсэлэй улам хурсадажа байһан баримтанууд тухай Аньхой, Сычуань, Гуандун, Цзянси болон бусад зарим провинцинуудһаа Пекинэй съездһээ хойшо мэдээсэлнүүд абтаһан байха юм. Мүн Пекиндэ, «ревкомууд» дотор зүрилдөөнэй үшөөл үргэлжэлһөөр байһан дээрэһээ «гурим сахихын» тулада зарим предприятинуудта маоистнууд сэрэгүүдые нэмэжэ эльгээнэ.

Чжэцзян провинцида ехэ тулалдаан болоо гээд хариин агентствэнүүд дамжуулна. «Галдалгануудай ба буһалгаанай» болоһон тухай, тэрэшэлэн «провинциин ревкомдо эсэргүү добтолгонуудые дайсанай хэдэг» тухай провинциин радиостанци дурдаһан байна. «IX съездын политическэ заабаринуудта», эсэргүүсэдэг хүнүүдые эндэ «дайсад» гэжэ нэрлэдэг юм. Чжэцзянда дураа гуталаг хүнүүдтэ эсэргүүгээр саг үргэлжын сэрэгүүд хэрэглэгдэнэ гээд хариин корреспондентнүүд дамжуулна. Хунань провинцида үсэрэлдэдэг бүлэгүүдэй хоорондо шанга тэмсэлэй болоһон тухай мүн лэ мэдээсэгдээ һэн.

Арадта эсэргүү Маогой хараа шэглэлгые нютаг нютагуудта хүсөөр нэбтэрүүлгын үедэ Совет орондо харша номнол, националис шунал шангадхагдана. Советскэ Союз тухай хардалта гүрдэлгэнүүдые хитад номнолшод үдэрһөө үдэртэ хэжэл байдаг. Совет-хитад харилсаануудай түүхэтэ баримтанууд хэблэл, радио болон кинофильмнүүдтэ будүүлигээр хазагайруулагдана, Совет ороной политикэ тухай һанаан зүндэ ороогүй худал хуурмаг үгэ хүүр тараагдана.

Маоистнууд хадаа иигэжэ доторой бэрхэшээлнүүдһээ ажалшадай анхаралые һамааруулха, IX съездын дүнгүүдээр урмаа таһарагшадые абяа анирагүй болгохо оролдолго гаргана. Гэбэшье Хитадһаа абтаһан мэдээнүүд дээрэһээ хаража үзэхэдэ, хитад хүтэлбэрилэгшэдэй бэелүүлдэг арадта харша политикада эсэргүүсэлтые хашалта хэһээлтэшье, Совет орондо эсэргүү идхалга номнолшье зогсоожо шаданагүй.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН газетээ ТА ЗАХЯА ГҮТ?

1969 ОНОЙ ХОЕРДОХИ ХАХАДТА ЗАХИЛ ЭХИЛЭНХЭЙ.

Газетымнай хахад жэлэй сэн — 3 түхэриг; 3 һарын — 1 түхэриг 50 мүнгэн.

Газетые «Союзпечатиин» бүхы таһагуудта, ниитын тараагшадта захижа болохо.

НҮХЭД УНШАГШАД! Үлэр бүхэндэ газетын шэнэ һониниие уншажа байхын тула захил хэхэеэ шамдыт! «Буряад үнэн» захихаяа бү мартыт.

ПРАВДА БУРЯ...

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕ...

Нэгэдэхи хуудаһанда: ... лэй дүрбэдэхи жэл» гэһэн ... ро информацинууд. В. Б... торепортаж. ТАСС-ай шу... сэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: ... юумэн проектһээ эхи... А. Куклинай статья. Тү... торнай. Редакцида ерэһэ...

Гурбадахи хуудаһанда: ... шэнэ илалта тээшэ» гэһэ... шаг доро тусхай матери...

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... тагай һонин. Хилын са... һан мэдээсэлнүүд. Соносх...

СЭНХИ ЭКРАНУУД

18 часһаа литерату... жуулга. 18.30 минута... рилга ба харууһан» ... жуулга. 18.45 минута... ойрын һонин» гэһэн ... 19 часһаа 22.15 мину... Москваһаа дамжуулга. ... боксоор Европын тү... ээлхын түлөө эхилһэн ... Румыниһаа дамжуулагда... минутаһаа Москвада ... уласхоорондын хүдэлм... лон коммунис партину... лөөндэ зорюулагдаһан ...

Редактор

Ц. Ц. ЦИБ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редак... 82-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — ... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — ... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленн... строительства — 61-35, советского строительства и быта — ... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-8... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, ... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при ... те Министров БурАССР.

Н-02557. Зак. № 57...